

Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s.
České Budějovice

Bakalářská práce

Společná zemědělská politika – vývoj a perspektivy

Autor práce: Andrea Dvořáková
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: RNDr. Růžena Ferebauerová
Katedra: Katedra společenských věd

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce RNDr. Růženě Ferebauerové, za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

Dvořáková, A. *Společná zemědělská politika – vývoj a perspektivy : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2016. 74 s. Vedoucí bakalářské práce : RNDr. Růžena Ferebauerová

Klíčová slova: cíle a nástroje SZP, charakteristika SZP, reformy SZP, reforma 2014-2020, vývoj SZP

Hlavní částí práce je řešen samotný historický vývoj Společné zemědělské politiky od samého začátku, nadále je práce zaměřena na fungování SZP a její charakteristiku. Práce dále popisuje jaké jsou hlavní cíle SZP. Další část práce je zaměřena především na reformy SZP, které práce podrobně popisuje. Závěr práce se zabývá reformou SZP 2014-2020 a dotacemi, jejich charakteristikou a pravidly pro jejich čerpání.

Abstract

Dvořáková, A. *Common agricultural policy - development and perspectives* : *Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2016. 74 s Thesis Supervisor : RNDr. Růžena Ferebauerová

Key words: objectives and instruments of the CAP, the characteristics of the CAP, the CAP reform, reform of 2014-2020, the development of the CAP

The main part of the work is handled very historical development of the Common Agricultural Policy from the very beginning , continues the work is focused on the CAP and its characteristics . The work describes what are the main objectives of the CAP . Another part is focused on the reform of the CAP , which describes in detail the work . Finally, the work deals with the 2014-2020 CAP reform and subsidies , their characteristics and rules for their use .

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	12
2.1 Zásady Společné zemědělské politiky	13
2.2 Cíle Společné zemědělské politiky	14
3 ZEMĚDĚLSTVÍ A ZEMĚDĚLSKÝ SEKTOR	15
3.1 Zemědělský sektor v ČR.....	15
3.1.1 Zemědělství v Jihočeském kraji	16
3.2 Silné a slabé stránky zemědělství ČR	17
3.3 Vyhodnocení změn v českém zemědělství po vstupu ČR do EU	18
3.3.1 Společná zemědělská politika a produkce našich zemědělců.....	19
3.3.2 SZP stimuluje produktivitu a inovace	20
4 HISTORICKÝ VÝVOJ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	21
4.1 Vývoj do konce 70. let 20. Století.....	23
4.2 Mansholtův plán.....	23
5 ZMĚNY V 80. LETECH 20. STOLETÍ	26
5.1 Hlavní reformní kroky v 80. letech.....	26
5.1.1 Dohoda z Fontainebleau	27
5.1.2 Zelená kniha z roku 1985.....	28
6 REFORMY A NÁVRHY ZMĚN V 90. LETECH 20. STOLETÍ	29
6.1 McSharryho reforma.....	29
6.2 Agenda 2000	29
7 CENOVÝ MECHANISMUS A FINANCOVÁNÍ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY	32
7.1 Formování prvního a druhého pilíře v koncepci reforem SZP	34
7.2 Finanční rámec na roky 1988-1992	35
7.3 Finanční rámec na roky 1993-1999	36
7.4 Finanční rámec na roky 2000-2006	37
7.4.1 SAPARD	37
7.4.2 ISPA.....	38
7.5 Společná zemědělská politika ve finančním období let 2007-2013.....	38

8 REFORMY A NÁVRHY ZMĚN VE 21. STOLETÍ	40
8.1 Mid-term review	40
8.2 SZP po roce 2013.....	42
8.2.1 Cíle budoucí SZP.....	42
8.2.2 Budoucí nástroje SZP	44
8.3 Reforma 2014-2020	45
8.3.1 Jak probíhala reforma:.....	46
8.3.2 Návrhy komise na rozpočet EU pro období 2014 – 2020.....	46
8.3.3 Problémy zemědělství	47
8.3.4 Řešení problémů.....	48
8.3.5 Nová koncepce přímých plateb.....	48
8.3.6 Aktivní zemědělec a LEADER.....	49
8.4 Dotace a jejich čerpání.....	50
8.4.1 Charakteristika dotací.....	50
8.4.2 Příčiny existence dotací.....	51
8.4.3 Registr příjemců dotací	51
8.4.4 SAPS – Jednotná platba na plochu.....	55
8.5 Rozhovory.....	57
8.6 Budoucnost SZP.....	58
Závěr.....	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
SEZNAM PŘÍLOH.....	66
SEZNAM ZKRATEK.....	72
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	74

ÚVOD

Společná zemědělská politika je nejstarší politikou Evropských společenství. Jedná se bezpochyby o jednu z nejdůležitějších, ale také o jednu z nejrozpornějších politik, kterou Evropská unie realizuje. Vznikla v roce 1957 Římskou smlouvou, kdy je založeno Evropské hospodářské společenství. Římská smlouva stanovila pro zemědělství několik základních cílů, které byly potvrzeny i Lisabonskou smlouvou. Šlo např. o tyto cíle – **zvýšení produktivity zemědělství** pomocí technického rozvoje a optimálního využití výrobních faktorů, zejména pracovní síly, dále **zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva** zejména zvyšování individuálních výdělků zemědělců, dále **stabilizace trhů, pravidelné zásobování zemědělskými výrobky** nebo **zajištění přiměřené ceny pro spotřebitele**.

Společná zemědělská politika prošla od svého vzniku v roce 1957 až do současnosti řadou reforem, kdy Sicco Mansholt se jako první pokusil o reformu, kdy vytvořil plán společného trhu pro zemědělskou produkci v Evropě s nadnárodní řídicí strukturou, který se nejdříve nejevil jako úplně nejlepší, ale později se stal vzorem pro zemědělskou politiku Evropského hospodářského společenství. Následovaly další reformy např. Agenda 2000, MacSharryho reforma, Mid-term review.

Společná zemědělská politika je financována ze zdrojů evropského rozpočtu. Od roku 1970 až do roku 2006 byla SZP financována z EAGGF (Evropský zemědělský záruční a orientační fond). Od roku 2007 probíhá financování SZP prostřednictvím dvou nově vytvořených fondů a to EAFG (Evropský zemědělský záruční fond) a EAFRD (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova).

Navzdory tomu, jak je Společná zemědělská politika důležitá a významná, se domnívám, že jí není věnován náležitý prostor a zůstává zcela na okraji zájmů nejen médií, ale také se o ní moc nejeví zájem ani ze strany politiků v předvolebních kampaních a myslím si tak, že ani většina veřejnosti nemá o existenci takové politiky ani nejmenší tušení.

Téma bakalářské práce Společná zemědělská politika jsem si vybrala proto, že

mě zajímá, jak probíhal její samotný vývoj od jejího začátku až do současnosti a jak přesně Společná zemědělská politika funguje.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je teoreticky analyzovat vývoj Společné zemědělské politiky a to od jejího samotného začátku již od roku 1962, resp. od roku 1957 kdy byla ustanovena Římskou smlouvou, kdy se SZP zrodila, po celý její vývoj až do současné doby. Diskutované postavení SZP se odvíjí od faktu, že byla vytvořena za zcela specifických okolností. Po druhé světové válce státy ještě nebyly schopné zajišťovat svou zemědělskou produkci a bylo třeba nastavit účinný mechanismus pro kontrolu a zabezpečení dodávky potravin. K tomu měla sloužit i zemědělská politika v rámci ES. V současné době je situace jiná, Evropská unie je potravinově soběstačná a dokonce se z ní stal druhý největší vývozce zemědělských produktů na světě.

Úvodní část práce popisuje teoretickým způsobem vývoj Společné zemědělské politiky, její základní charakteristiku, cíle a nástroje SZP. Je zde popsán historický vývoj SZP a její základní charakteristika, dále je zmíněno i české zemědělství, jeho slabé a silné stránky.

Dále je věnována pozornost důležitým okamžikům a významným obdobím ve vývoji SZP a popisu okolností, které tato období a okamžiky provázely. Další část mé práce je věnována reformnímu vývoji SZP, např. Mansholtův plán, kdy krize z nadvýroby a podpurný cenový systém byl hlavní výzvou pro uskutečnění reformy SZP. Zmiňuji i Dohodu z Fontainebleau a Zelenou knihu z roku 1985. Další reformy, které práce popisuje je McSharryho reforma, reforma obsažena v Agendě 2000 a Mid-term review.

Důležitou a velkou pozornost práce věnuje cenovému mechanismu a financování SZP. Společná zemědělská politika je financována ze zdrojů evropského rozpočtu, v roce 1962 byl vytvořen Evropský zemědělský záruční a orientační fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF), financování z toho fondu bylo realizováno od roku 1970 do roku 2006. Od roku 2007 pak probíhá financování SZP prostřednictvím dvou nově vytvořených fondů a to Evropský zemědělský záruční fond (European Agricultural Guarantee Fund – EAFG) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD).

V kapitole VII, kde je popsán cenový mechanismus a financování SZP práce popisuje jednotlivé finanční rámce a to na roky 1988-92, kde je zmíněn tzv. Delorsův balíček I, který měl umožnit hladké vytváření vnitřního trhu a udržení hospodářské a sociální soudržnosti ve všech členských státech ES, dále práce popisuje finanční rámec na roky 1993-99, kde je zmíněn tzv. Delorsův balíček II, dále finanční rámec na roky 2000-06 a finanční rámec SZP na roky 2007-2013.

Změnám ve 21. století a dotacím se práce věnuje závěrem, kde popisuje návrh Komise z ledna 2003 Mid-term review, kdy základní navrhovanou změnou je integrovaná platba a posílení rozvoje venkova. Součástí této části práce je i reforma 2014-2020, dotace a jejich čerpání, kde zmiňují registr příjemců dotací, Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) a Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF).

2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Společná zemědělská politika patří mezi nejstarší politiku Evropského společenství. Vznikla v roce 1962 a byla koncipována jako společná politika, jejímž hlavním cílem je zajistit evropským občanům cenově dostupné potraviny a zemědělcům přiměřenou životní úroveň.

Díky realizaci SZP se podařilo dosáhnout zvýšení objemu produkce potravin a Společenství se přesunulo ze skupiny dovozců potravin mezi přední světové exportéry. Současně SZP přispěla k rozvoji zemědělského sektoru a dokázala stabilizovat ekonomickou situaci venkova v členských zemích, a také zajistit životní úroveň nemalé skupiny obyvatelstva zaměstnaného v zemědělství.

K negativním důsledkům koncepce SZP patří velké finanční zatížení v průběhu vývoje na rozpočet Společenství mnohem více než všechny ostatní aktivity. Ačkoliv se částky určené na financování zemědělství v posledních letech neustále snižují, jedná se dodnes o velmi významnou položku rozpočtu.¹

Zvažování pozitivních a negativních výsledků SZP není možné provádět izolovaně bez ohledu na skutečnost, že SZP byla součástí společného trhu, a tudíž i komplexního prostředí vytvořeného Smlouvou o EHS. Dohoda zakládajících zemí EHS z roku 1957 byla možná pouze díky příslibu, že bude zaveden systém zemědělských podpor a stanoven mechanismus zajišťující preferenční spotřebu výrobků pocházející z území společného trhu, čímž byl již rámcově dán budoucí charakter SZP.

V průběhu vývoje SZP Komise opakovaně usilovala o reformu tohoto sektoru. Zásadní změny se jí však nepodařilo prosadit až do počátku devadesátých let. SZP byla reformována až v důsledku rozpočtové nestability Společenství a po tlaku světových exportérů potravin v rámci Uruguayského kola GATT. V souvislosti s těmito změnami byly také redefinovány základní cíle SZP. Do budoucna již není hlavním úkolem SZP výhradně podpora výroby potravin, jako tomu bylo v poválečných desetiletích, ale spíše

---

¹ FIALA P., PITROVÁ M. Centrum pro studium demokracie a kultury. *Evropská Unie – 2., doplněné a aktualizované vydání*. Brno, 2010, s. 440-441.

dosažení efektivity potravinářské produkce. Novým cílem SZP je nyní produkce vysoce kvalitních potravin, a to za podmínek, které nebudou devastovat zemědělskou půdu a budou přispívat k rozvoji venkova.²

2.1 Zásady Společné zemědělské politiky

K dosažení cílů SZP, které byly formulovány v Římské smlouvě, bylo potřeba zpracovat mechanismus regulace produkce i odbytu, který by současně zohledňoval kurzové výkyvy národních měn členských států EHS. Mechanismus byl založen na třech hlavních zásadách:

- Zásada „společného trhu, kde se zavádějí společné ceny“ je spojena s volným pohybem zemědělských výrobků mezi členskými státy EHS. Byla odstraněna cla, kvóty a opatření s podobným účinkem (například národní dotace). Zavedeny byly společné ceny zemědělských produktů, které každoročně stanovuje Rada ministrů na základě návrhu Komise.
- Zásada „preferenze Společenství“ zajišťovala přednost zemědělským výrobkům, které byly vyprodukovány v zemích EHS při jejich umístění na společném trhu. Ochrana evropských zemědělců před konkurenčními dovozy ze třetích zemí, které byly nabízeny za nižší ceny, byla zajištěna uvalením tzv. dovozní dávky (dovozním clem) na tyto výrobky. Dovozní clo představovalo rozdíl mezi nižší cenou na světovém trhu a vyšší cenou na trzích EHS. Zároveň byl podporován vývoz zemědělské produkce ze zemí EHS na světové trhy. Vzhledem k nižším cenám zemědělské produkce na třetích trzích, byli vývozci z EHS podporováni zvláštními vývozními dotacemi. Celní ochrana Společenství tak významným způsobem přispěla k rozšiřování zemědělské výroby v zemích EHS, který nebyla ohrožována konkurencí.
- Zásada „finanční solidarity“ předpokládala vyplácení dotací domácím výrobcům, kteří byli tímto motivováni ke zvyšování zemědělské produkce. Navíc dotace byly poskytovány i při vývozu zemědělské produkce na trhy třetích zemí. Na financování těchto dotačních mechanismů, se podílely všechny

---

² FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 25.

členské země společně, a to prostřednictvím svých příspěvků do evropského rozpočtu, nezávisle na váze a výkonnosti jejich zemědělství.

Zásady SZP přijaté v samých začátcích EHS jsou aplikovány v mírných modifikacích dodnes, přestože společná zemědělská politika prošla již v průběhu svého vývoje řadou reforem. Kritika a nespokojenost ze strany třetích zemí vedená přes Světovou obchodní organizaci (WTO) a taktéž problémy vznikající v této souvislosti na jednotném vnitřním trhu Společenství, které jsou spojeny s neefektivností a zatěžováním rozpočtu, jsou hlavními příčinami změn vedoucí k současné reformě SZP Evropské unie.³

2.2 Cíle Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika je nejstarší politikou Evropských společenství. Římská smlouva z roku 1957 stanovila pro zemědělství několik základních cílů, které byly potvrzeny i Lisabonskou smlouvou. Jedná se o tyto cíle:

- **zvýšení produktivity zemědělství** pomocí technického rozvoje a optimálního využití výrobních faktorů, zejména pracovní síly,
- **zajištění spravedlivé životní úrovně zemědělského obyvatelstva** zejména zvyšování individuálních výdělků zemědělců,
- **stabilizace trhů, pravidelné zásobování zemědělskými výrobky** nebo **zajištění přiměřené ceny pro spotřebitele.**⁴

---

³ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 36.

⁴ *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/>>.

3 ZEMĚDĚLSTVÍ A ZEMĚDĚLSKÝ SEKTOR

Zemědělství vždy patřilo k nejdiskutovanějším oblastem při utváření evropské integrace. I přes řadu změn a potíží, kterými tento sektor a spolu s ním také společná zemědělská politika v minulosti procházely, představuje stále jednu z nejaktuálnějších oblastí společného zájmu dnes již 27 členských států Evropské unie (EU).⁵

Evropa se skládá z mnoha regionů s různými podmínkami pro zemědělskou produkci. V každém z nich jsou používány specifické výrobní metody. Hlavní výhodou zemědělství EU je vysoká kvalita získávaných produktů. V roce 2005 zhruba 9,9 milionů osob obdělávalo v Evropské unii přes 164 tisíc hektarů půdy, což znamená, že polovina rozlohy EU se využívá k zemědělství. Zemědělství přitom v Unii plní mnoho různých funkcí. Zahrnuje činnosti od pěstování plodin a chov zvířat za účelem produkce potravin přes jejich zpracování, prodej zemědělských výrobků až po údržbu krajiny a zachování životního prostředí. Současnou úroveň evropského zemědělství charakterizují následující rysy:

- Zemědělství v EU je moderní a konkurenceschopné, Unie zaujímá vedoucí místo na světových trzích, jak z pohledu vývozce, tak i dovozce.
- EU má v zásadě udržitelný a efektivní zemědělský sektor, který je založen na využití bezpečných a hygienicky nezávadných metod produkce, které jsou šetrné k životnímu prostředí.
- Zemědělský sektor EU přispívá k uchování a rozvoji života na venkově. Úlohou zemědělců není jen produkovat potraviny, ale i zajišťovat zachování krajiny jako místa, kde lidé žijí, pracují a které využívají k rekreaci.⁶

3.1 Zemědělský sektor v ČR

Zemědělská výroba je i s navazující potravinářskou výrobou jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. České zemědělství má za sebou stoletími prověřenou

---

⁵ LUKÁŠ Z., NEUMANN P. *Společná zemědělská politika EU-Regionální a strukturální politika EU*. Praha, 2000, s. 46.

⁶ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 52.

tradici, která nejenže zaručovala kýženou soběstačnost národa v základních potravinách, ale i tento středoevropský kout světa proslavila v zahraničí. V agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity mléko, živá zvířata, obiloviny, cukr a slad. Zemědělství podnikatelé dnes v ČR hospodaří na přibližně **4 264 tis. ha zemědělské půdy**, která tak tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy státu. Na jednoho obyvatele republiky připadá 0,42 ha zemědělské půdy, z toho 0,30 ha půdy orné, což je přibližně evropský průměr. Více než třetinu půdního fondu ČR tvoří lesní pozemky. Většina zemědělské půdy je nyní ve vlastnictví fyzických a právnických osob. Zemědělská půda byla svého času nedocenená, toto se, ale zejména v posledních pěti letech výrazně mění. Lidé se začínají uvědomovat její hodnotu, zájem o ní se zvyšuje, tím roste i její cena. Zemědělství dnes již neslouží pouze výrobě potravin, ale přebírá na sebe i důležité společenské a ekologické funkce. Zemědělská činnost je nedílnou, ne-li esenciální složkou venkovského prostoru, který si zaslouží péči a podporu. Zemědělci jsou k těmto podobným prospěšným činnostem vedeni pro veřejnost i životní prostředí celou škálou **dotáčnických nástrojů**, ať již národních či evropských.⁷

3.1.1 Zemědělství v Jihočeském kraji

Vlivem přírodních podmínek je Jihočeský kraj historicky zemědělskou oblastí s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Statisticky kraj patří k průměrným až nejsilnějším agrárním regionům téměř ve všech nosných oblastech rostlinné i živočišné výroby. Region z jedné třetiny tvoří lesy, asi čtyři procenta pokrývají vodní plochy. Plochy rybníků jsou zdrojem více než poloviny produkce sladkovodních ryb České republiky.⁸

Z hlediska zaměření zemědělské činnosti se zhruba 45 % subjektů v kraji orientuje na kombinaci živočišné a rostlinné výroby. Na rostlinnou produkci se specializuje 20 % a na živočišnou produkci 35 % podniků. Na celkové zemědělské produkci v kraji se živočišná výroba podílí ze 60 %.⁹

---

⁷ Ministerstvo zemědělství [online]. 2009-2013 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/>>.

⁸ NOVOTNÝ P. *Jihočeský kraj. Zemědělec - Odborný a stavovský týdeník*, číslo 9/2013, 12. srpna 2013, ročník V. s. 1.

⁹ NOVOTNÝ P. *Jihočeský kraj. Zemědělec - Odborný a stavovský týdeník*, číslo 9/2013, 12. srpna 2013, ročník V. s. 1.

Tab. 1: Stavby hospodářských zvířat v Jihočeském kraji (1. dubna 2012 a 1. dubna 2013)¹⁰

	Počet kusů		Index (%)
	2012	2013	
Skot c	212 018	210 476	99,3
Krávy	84 389	84 822	100,5
Prasata	164 953	148 360	89,9
Prasnice	10 122	10 067	99,5
Ovce	27 275	27 821	102,0
Drůbež	1 784 625	2 734 994	153,3

Tab. 2: Stavby hospodářských zvířat v Jihočeském kraji (1. dubna 2014 a 1. dubna 2015)¹¹

	Počet kusů		Index (%)
	2014	2015	
Skot	213 128	219 211	102,9
Krávy	86 078	89 112	103,5
Prasata	164 953	148 360	88,6
Prasnice	9 374	8 434	90,0
Ovce	29 023	30 671	105,7
Drůbež	1 946 757	2 345 536	119,4

3.2 Silné a slabé stránky zemědělství ČR

Mezi **slabé stránky** patřilo (zvláště v 90. letech) zejména:

- nižší intenzita zemědělské výroby (výnosy plodin, užítkovost hospodářských zvířat) zvyšující fixní náklady produkce,
- problémy v řízení a organizaci zemědělských podniků, určitá zaostalost v technice a technologiích, nízká motivace některých pracovníků,

¹⁰ *Zemědělec - Odborný a stavovský týdeník*, číslo 13/2013, 25. března 2013, ročník XXI. s. 2.

¹¹ Agrární komora České republiky [online]. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.apic-ak.cz/data_ak/15/k/Stat/SPZ150401.pdf>.

- spotřebování rezerv zemědělské výroby, podkapitalizace v důsledku odčerpávání (resp. nehostečného vytváření) zdrojů, které ústí do omezování vstupů, často pod úroveň prosté reprodukce výroby,
- nižší ochrana a podpora zemědělských výrobců (včetně podpory sekundárních funkcí zemědělské výroby) a vnitřního trhu proti jiným zemím,
- nestabilita právních předpisů po zemědělské podnikání, nízká funkčnost zemědělské tržní infrastruktury.

Silnými stránkami, resp. výhodami, naopak potenciálně mohou být:

- relativně vysoká koncentrace zemědělské výroby (oproti EU v průměru několikanásobně větší výrobně technologické celky v rostlinné i živočišné výrobě) umožňující specializaci, lepší využití techniky, kvalifikovaných pracovníků, apod.,
- dosud nižší cena pracovní síly a půdy,
- „otuzování“ našich výrobců počátečními relativně tvrdými tržními podmínkami – pozdější vyrovnávání podmínek s kolegy v EU může být pocíťováno jako výrazný stimul, či výhoda,
- zemědělství ČR má, zejména po redukcí v 90. letech, proti jiným zemím střední a východní Evropy relativně malý podíl na HDP a pracovní síle zhruba na průměru EU, to zjednodušuje jeho začlenění do systému SZP.¹²

3.3 Vyhodnocení změn v českém zemědělství po vstupu ČR do EU

Po vstupu ČR do EU a na jeho jednotný trh nastaly v českém zemědělství a na českém agrárním trhu tyto hlavní změny:

- přiblížení struktury národního hospodářství vyspělým zemím,
- pokles produkce některých zemědělských komodit, zejména v živočišné výrobě a v produkci cukrovky a zeleniny,

---

¹² NEUMANN. P., *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní korporace*. 1. vydání. Praha : Oeconomica 2004. s. 54-55.

- míra soběstačnosti komodit, odrážející do značné míry úroveň jejich souhrnné rentability, se u rostlinných produktů s výjimkou řepky výrazně zvýšila a u všech těchto produktů domácí produkce vysoce převyšuje domácí poptávku,
- více než dvojnásobné zvýšení podpor do zemědělství vedlo k výraznému zvýšení jejich podílu na tvorbě čistého důchodu,
- výrazný posun v modernizaci a technologické vybavenosti zemědělských podniků,
- základní odlišnosti českého zemědělství zejména od zemědělství v zemích EU jsou následující – *extrémně vyšší průměrná výměra podniků ČR s převahou farem nerodinného typu, doprovázená mimořádně vysokým podílem najaté půdy, zhruba poloviční intenzita výroby měřená zemědělskou produkcí na ha, podstatně vyšší podíl mezispotřeby na produkci, indikující až o 30 % nižší efektivnost využití zejména variabilních vstupů;*¹³

3.3.1 Společná zemědělská politika a produkce našich zemědělců

Občané EU jsou konečnými příjemci SZP. V našich obchodech a supermarketech je vždy velký výběr potravin za ceny, které jsou obecně dostupné. Průměrná rodina dnes ve většině zemí EU na potraviny vynaloží zhruba 15 % svých měsíčních příjmů. Tento podíl je poloviční oproti roku 1962. Zemědělci pro nás zabezpečují dodávky vysoce kvalitních potravin. V odvětvích jako jsou obiloviny, mléčné výrobky, maso, olivový olej, vína a lihoviny se Evropa považuje za světového lídra. Kromě toho můžeme snadno zjistit, jak a kde byly naše potraviny vyrobeny, protože pravidla EU poskytují spotřebitelům údaje, které potřebují, aby se při nákupu potravin mohli informovaně rozhodovat. Mnozí spotřebitelé v EU dávají přednost místním nebo regionálním produktům, jsou-li dostupné. Poptávka po tradičních specialitách neustále stoupá. V důsledku toho stále více zemědělců prodává na farmářských trzích přímo spotřebitelům a zpracovává své vlastní výrobky, aby zvýšili místní hodnotu.¹⁴

¹³ BAŠEK V. a kolektiv řešitelů ÚZEI. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie*. 1 vydání. Praha : Ústav zemědělské ekonomiky a informací 2010. s. 72-74.

¹⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *Společná zemědělská politika Partnerství mezi Evropou a zemědělci*, Lucemburk 2012. s. 7.

3.3.2 SZP stimuluje produktivitu a inovace

SZP pomáhá zemědělcům, aby byli produktivnější a zlepšovali své technické dovednosti. V prvních letech své existence podněcovala SZP zemědělce k tomu, aby používali moderní stroje a nové techniky, včetně chemických hnojiv a přípravků na ochranu rostlin. Bylo to nezbytné, protože v té době bylo prioritou vyprodukovat pro obyvatelstvo více potravin. Tato politika byla velmi účinná. Produktivita výrazně vzrostla. Výnosy plodin se prudce zvýšily, ale od roku 2000 zůstávají na stejné úrovni. V nadcházejících letech bude pro zemědělce rozhodující výzkum a inovace, aby vyprodukovali více potravin z menšího množství zdrojů. Vzhledem ke vznikajícím potravinovým přebytkům se těžiště přeneslo jinam. Nyní SZP pomáhá zemědělcům:

- *provozovat zemědělskou činnost způsobem, který sníží emise skleníkových plynů,*
- *používat ekologické zemědělské postupy,*
- *splňovat požadavky veřejného zdraví, životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat,*
- *vyrábět a uvádět na trh kulinářské speciality ze svého regionu,*
- *produktivněji využívat lesy a zalesněné plochy,*
- *nacházet nová využití zemědělských produktů v odvětvích, jako je kosmetika, lékařství a řemesla.¹⁵*

---

¹⁵ EVROPSKÁ KOMISE, *Společná zemědělská politika Partnerství mezi Evropou a zemědělci*, Lucemburk 2012, s. 10.

4 HISTORICKÝ VÝVOJ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Základní myšlenka vzniku Společné zemědělské politiky (SZP) byla zakotvena již v Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství z roku 1957. Římská smlouva o založení EHS předpokládá existenci poměrně dlouhého, dvanácti až patnáctiletého období k definitivní realizaci Společné zemědělské politiky.¹⁶

Vytvoření společného trhu pro zemědělské výrobky bylo obtížnější než v případě výrobků průmyslových. SZP byla v zárodku obsažena již v Římské smlouvě, kterou Německo, Francie, Itálie a země Beneluxu podepsaly dne 25. července 1957. Všichni zakládající členové Evropského hospodářského společenství měli ve skutečnosti v oblasti zemědělství i některé shodné zájmy. Jejich hlavním záměrem bylo rozvíjet zemědělskou výrobu, aby si zajistili potravinovou soběstačnost a odlehčili deficitům svých obchodních bilancí. Dohoda o detailním fungování Společné zemědělské politiky byla složitým úkolem. Smlouva neobsahuje konkrétní ustanovení o tom, jak bude zemědělství v Evropském hospodářském společenství podporováno.¹⁷

Byl stanoven pouze cíl, základní principy a časový rámec, kdy měl být celý systém vytvořen. Hlava II. Článek 39 definoval pět základních cílů, které by měla Společná zemědělská politika zachovávat:

- a) zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zjišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly,
- b) zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělské komunity, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob pracujících v zemědělství,
- c) stabilizovat trhy,
- d) zajistit plynulé zásobování,

---

¹⁶ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha 2000, s. 12.

¹⁷ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 77.

e) zajistit dodávky spotřebitelům za rozumné ceny.¹⁸

Některé z těchto cílů byly vzájemně obtížně slučitelné. Například zajištění životní úrovně zemědělců předpokládalo dotace a vyšší ceny výrobků, zatímco spotřebitelé by dali přednost nízkým cenám. Tyto cíle však jasně odrážejí vůli tvůrců smlouvy: vybudovat moderní a soběstačné zemědělství s regulovaným trhem a zajišťujícím stabilitu cen potravin a příjmů farmářů. Pro jejich splnění smlouva zmiňovala i dva nástroje. Počítalo se s vytvořením společných organizací trhu pro jednotlivé zemědělské komodity a se založením jednoho nebo více finančních fondů. Konkrétním naplněním těchto ustanovení však byly pověřeny až instituce budoucího Společenství.

Na počátku 80. let představitelé Evropského společenství srovnali cíle Římské smlouvy a dosažený stav zemědělství, pocítili jisté zadostiučinění. Evropské zemědělství prošlo razantní modernizací. Přestože jeho podíl na celkovém HDP výrazně klesl a sektor opustily milióny osob, došlo k výraznému zvýšení produktivity. Modernizace však nebyla řízena pouze trhem, ale také silnou intervencí veřejných prostředků. Ty zaručily zemědělcům, že jejich příjmy nevykazovaly prudké výkyvy v závislosti na situaci na trhu, ale získaly jistou stabilitu díky centrálně stanoveným intervenčním cenám. Byla tak zajištěna stabilita trhů a odpovídající životní úroveň zemědělské komunity. Z hlediska Římské smlouvy šlo jednoznačně o úspěch.

Společná zemědělská politika se do určité míry úspěšně vyrovnala se svými původními úkoly – zajistit vysokou produktivitu v zemědělském sektoru a zajistit tak bezpečné zásobování potravinami. Společenství je už dávno soběstačné ve výrobě obilovin, mléka, másla, hovězího, telecího i vepřového masa, drůbeže a cukru. Ze zemí EU se stal druhý největší vývoze zemědělských produktů. Růst produktivity v zemědělství byl obrovský, i když zásluhu na tom má také vývoj technologií, používaných zemědělci.¹⁹

---

¹⁸ Tichý L. a spol., *Smlouva o Evropské unii Smlouva o založení Evropského společenství*. Praha : Victoria Publishing, a. s. , 1994, s. 54-55.

¹⁹ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 123-124.

4.1 Vývoj do konce 70. let 20. století

V první etapě, v letech 1958-61, byl kladen důraz na propracování postupu vytváření společného zemědělského trhu. Evropské zemědělství se mělo stát konkurenceschopnější, při zachování hlavního pilíře jeho hospodářství, rodinné farmy. Jeho cílem nebyla úplná soběstačnost, avšak měla být dosažena rovnováha v zapojení do mezinárodního obchodu, jež předpokládala vysokou ochranu vnitřního trhu. Zároveň bylo zdůrazněno, že řešení zemědělských problémů nelze nelézt pouze ve výrobní oblasti, ale v souladu s kroky sociální politiky, regionálního rozvoje.

Ve druhé etapě, v letech 1962-65 byly Komisí EHS vypracovány a začaly se realizovat hlavní principy SZP.

- Byla stanovena pravidla pro vytvoření devíti společně organizovaných trhů zemědělských produktů (zejména obilí, vepřového masa, mléka, mléčných výrobků), bylo připraveno a započato sblížení jejich cen.
- Byl vytvořen Evropský zemědělský usměrňovací a záruční fond (EZUZF), který od r. 1964 poskytoval zemědělské subvence – byl vytvořen systém finanční solidarity.
- Byly přijaty obecné zásady preference domácích produktů před zahraničními a zásada zajištění životního standardu zemědělců v relaci k průmyslovým pracovníkům

Ve třetí etapě, v letech 1966-70, měl být dokončen úplný volný oběh zemědělských produktů uvnitř EHS a zavedena celní unie vůči třetím zemím. Fungovaly již společné ceny výrobků, EZUZF již uhrazoval vnitřní a vývozní subvence. Byla zavedena strukturální a sociální politika v oblasti zemědělství.²⁰

4.2 Mansholtův plán

Sicco Mansholt, zemědělec, člen holandského odboje za druhé světové války, politik a první evropský komisař odpovědný za oblast zemědělství. Narodil se v roce 1908 do společensky angažované rodiny, která vlastnila prosperující hospodářství

²⁰ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1.vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 12-13.

v severonizozemské provincii Groningen. Jeho otec byl aktivním členem nizozemské socialistické strany a jejím významným poradcem v otázkách zemědělství. Matka pocházela z rodiny soudce, byla jednou z prvních holandských žen, které na vysoké škole studovaly politologii. Po ukončení střední školy se Mansholt chtěl stát zemědělcem, jeho otec však zaplatil pronájem farmy jeho bratrovi a zaplatit za Sicca už si nemohl dovolit. Ten přesto věřil, že se mu podaří vybudovat kariéru v zemědělství, a tak odešel do Nizozemské východní Indie (dnešní Indonésie) a začal zde pracovat na čajovníkové plantáži. Nedokázal si však zvyknout na tamní koloniální systém a v roce 1936 se vrátil zpět do Nizozemska. O rok později se mu podařilo získat pozemek v polderové oblasti Wieringermeer, oženil se a hospodařil zde až do vypuknutí druhé světové války.

Za války byl Mansholt aktivním členem holandského odboje pro invazi nacistického Německa. Díky svým zkušenostem, odvaze a organizačním schopnostem dostal po válce nabídku na post ministra zemědělství, rybolovu a distribuce potravin. Nabídku přijal a v 36 letech se tak stal nejmladším ministrem Nizozemska.

V roce 1950 vytvořil plán společného trhu pro zemědělskou produkci v Evropě s nadnárodní řídicí strukturou. Ukázalo se však, že tento plán byl na svou dobu příliš ambiciózní, a Mansholt s ním neuspěl. Později však došlo k jeho oživení a tento plán se stal vzorem pro zemědělskou politiku Evropského hospodářského společenství. V roce 1958 se stává komisařem pro zemědělství v úplně první Evropské komisi. Mansholtovi plány se od počátku setkávaly se značným odporem z řad zemědělců a jejich politických zástupců, kteří byli pevně přesvědčeni, že společný přístup ohrozí jejich živobytí a že dokážou přežít pouze velká hospodářství. V roce 1968 Komise zveřejnila „Memorandum k reformě Společné zemědělské politiky“ jinak nazývané „Mansholtův plán“. Plán v podstatě uvádí, že pro rozvoj a prosperitu zemědělství je nezbytné, aby zemědělci přistoupili k modernizaci. To zajistí vyšší produktivitu a umožní evropským zemědělcům být hospodářsky soběstační.

Do 70. let 20. století tato politika funguje tak dobře, že v zemědělské produkci existovaly časté přebytky. V průběhu 70. let se Mansholt stal zarytým obhájcem opatření na ochranu životního prostředí jakožto klíčového prvku zemědělské politiky. V letech 1958-1972 byl místopředsedou Evropské komise a od roku 1972-1973 jejím čtvrtým předsedou.

Mansholtův plán zajistil, aby se Evropa v nebyvale krátkém čase znovu stala soběstačnou a evropské zemědělství opět vzkvétalo.²¹

---

²¹ Evropská unie [online]. 2014, [cit. 2014-04-24]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/sicco_mansholt_cs.pdf>.

5 ZMĚNY V 80. LETECH 20. STOLETÍ

Kořeny prvních význačnějších reforem SZP je potřeba chápat jednak v souvislosti se samotnými výsledky této politiky, zjevnými po zhruba dvaceti letech jejího fungování, dále pak v širším kontextu vývoje celého komplexu.

Tlak na reformy SZP rostl i vzhledem ke změnám v ostatních oblastech integračního procesu. Financování politiky jako jednoho z klíčových mechanismů ES se ukazovalo již v 80. letech jako velmi náročné. Bylo totiž potřeba zvýšit rozpočtové prostředky na podporu strukturálních změn ekonomik jednotlivých zemí tak, aby reagovaly na růst cen výrobních vstupů způsobený krizemi v 70. letech. Další důležitou okolností bylo probíhající jižní rozšíření ES. Vstup slabších zemí znamenal nutnost mobilizace rozpočtových zdrojů určených k jejich ekonomickému sblížení s ostatními státy. Nově vstupující členové měli mimo jiné značně rozsáhlý a zaostalý sektor zemědělství. Tyto výzvy bylo třeba řešit tváří v tvář situaci, kdy stávající SZP ztrácela své původní progresivní účinky a odčerpávala dvě třetiny až tři čtvrtiny rozpočtových zdrojů.²²

5.1 Hlavní reformní kroky v 80. letech

Hlavní reformní kroky se soustředily na dílčí mikro a makroekonomická opatření zaměřená na snížení produkce a na limitování finančních prostředků určených na financování SZP.

Významná reformní opatření byla přijímána přibližně od poloviny 80. let. V roce 1984 byly stanoveny produkční kvóty. Kvóta znamenala omezování výroby směrem k většímu souladu nabídky s poptávkou.²³

---

²² LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 23.

²³ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 23-24.

V roce 1988 se objevuje problém rostoucích „strukturálních“ zemědělských přebytků vyvolaných jak širokou podporou produkce, tak růstem produktivity. Zvyšující se dopad SZP na rozpočet ES, nerovnosti v rozložení zemědělských dávek mezi farmáři a rostoucí problémy na mezinárodním poli jsou příčinami změny směřování SZP k postupnému otevírání zemědělského sektoru směrem k jeho liberalizaci. ES přijalo program snažící se řešit strukturální přebytky. „Stabilizátory“ zemědělského trhu byly zavedeny takřka na polovinu celkového zemědělského trhu. Použité nástroje se liší sektor od sektoru, nicméně ve všech byla zavedena maximální garantovaná úroveň produkce (maximum guaranteed quantity, MGQ), při jejímž překročení se automaticky snižuje úroveň podpory. Výsledkem změn bylo přísnější uplatňování pravidel pro kvalitu, minimální vykupovaný objem, nákup i pod intervenčními cenami a zkrácení období, kdy byly agentury povinné vykonat zemědělské produkty. Uvedenými kroky se podařilo snížit efektivní úroveň intervenčních cen. Dále vnikl systém podpor pro propagaci méně ekologicky náročných forem produkce či podpora přechodu do jiných zemědělských sektorů. Komise také naznačila budoucí vývoj politiky prohlášením, že v mnoha odvětvích skončila doba časově neomezených nákupů – tedy i neomezené podpory v rámci SZP.²⁴

5.1.1 Dohoda z Fontainebleau

Skutečnost, že se novými členy Společenství měly stát země s významným zemědělským sektorem, zvýšila tlak na dořešení již existujícího tzv. britského problému. Společenství bylo nuceno řešit požadavky Británie a současně zajistit rozpočtovou stabilitu, bez níž nebylo schopné realizovat rozšíření „na jih“. Vzhledem k působení všech těchto faktorů bylo na summitu ve Fontainebleau, konaném 25.-26. června 1984, přijato určité řešení – konečná dohoda z Fontainebleau vložila zmíněné aspekty do „balíku“ a na jedné straně předpokládala zvýšení vlastních příjmů ES a redukci výdajů na SZP a současně na straně druhé uspokojovala požadavek Velké Británie na návrat určitého podílu finančních příspěvků do rozpočtu ES. Současně

---

²⁴ KÖNIG P., LACINA L. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 126.

s tímto zásadním krokem přijala Rada ministrů zemědělství nižší garantované ceny a stanovila první pravidla pro spoluodpovědnost za nadprodukcí.²⁵

5.1.2 Zelená kniha z roku 1985

Komise se pokusila navázat na dohodu z Fontainebleau vypracováním zelené knihy s názvem *Budoucnost zemědělství ve Společenství*. V dokumentu publikovaném 18. prosince 1985 se Komise snažila prohloubit rovnováhu mezi výdaji a příjmy evropského rozpočtu pomocí návrhu omezení produkce vybraných zemědělských položek. Návrhy komise se však nepodařilo realizovat a náklady SZP se v průběhu let 1985 – 1987 začaly opět zvyšovat, a to rychlostí až 18 % za rok. Předpoklad, že nově navýšené příjmy rozpočtu budou stačit na financování SZP, selhal a následný prudký pokles světových cen pšenice způsobil krizový stav evropského zemědělství. Společenství se proto snažilo v následujících letech o aplikaci restriktivní cenové politiky, která ovšem sama o sobě nemohla zastavit růst produkce.²⁶

---

²⁵ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2010 s. 461.

²⁶ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury 2010 s. 461-462.

6 REFORMY A NÁVRHY ZMĚN V 90. LETECH 20. STOLETÍ

6.1 McSharryho reforma

Zájmy Společenství zastupovala Komise, která se snažila snížit napětí v obchodních vztazích a současně prosadit reformu SZP. Komise využila jednání s USA k vypracování dvou materiálů podporujících potřebu zemědělské reformy. Oba dokumenty, tedy analýzu s názvem *Rozvoj a budoucnost SZP* z 1. února 1991 a její pokračování z 22. června 1991, projednávala Rada 21. května 1992. V pozdějších diskusích se pro tyto dokumenty ustálilo označení McSharryho reforma, podle irského komisaře pro zemědělství Raye McSharryho. Výchozím bodem McSharryho reformy byla revize cílů SZP a prověření, zda jsou finanční prostředky určené na zemědělství vynakládány efektivně. Zpráva v první řadě konstatovala, že původní cíl stimulovat zemědělskou produkci byl již jednoznačně splněn, a že nyní je naopak třeba přistoupit ke zvyšování její kvality. Pokud ale jde o úkol stabilizovat příjmy zemědělské komunity a zlepšit podmínky života na venkově, nedalo se podle Komise hovořit o úspěchu. McSharryho zpráva v této souvislosti zdůraznila, že finanční prostředky SZP jsou vydávány neadekvátně, protože až 80 % těchto prostředků plyne do rukou 20 % zemědělců, tedy k velkým producentům. Jako zcela nedostatečné bylo hodnoceno také působení SZP na životní prostředí a stabilitu krajiny. Komplexně tedy bylo dosavadní vynakládání finančních prostředků hodnoceno jako neefektivní.²⁷

6.2 Agenda 2000

Další reforma byla obsažena v *Agendě 2000*, a to především v důsledku očekávaného rozšíření EU. Bylo zřejmé, že rozšíření o nové členské státy si vyžádá nemalé finanční náklady a problémy dočasného řízení SZP (příčemž právě tato oblast se stala při vyjednávání o vstupu těchto zemí nejsložitější) tak, aby nedošlo k narušení

---

²⁷ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010 s. 464-465.

jednoty vnitřního trhu na úkor zemědělců nynějších nebo budoucích členských zemí. Komise v této analýze identifikovala pět základních oblastí, kde bude zapotřebí uskutečnit reformy. Jednou z nich byla i SZP. Komise v textu konstatovala, že ve většině nových členských zemí existovaly před vstupem do EU značné rozdíly v cenách hlavních zemědělských komodit (ve smyslu nižších cen než v Unii). V rostlinné výrobě i přes větší průměrnou výměru farem dle Agendy 2000 neměla integrace nových členských zemí mnoho problémů, avšak v živočišné výrobě integrace dle Komise měla trvat déle, protože šlo o oblast, kde bylo zapotřebí investic a kde se musela provést restrukturalizace a reorganizace řízení. Vzhledem ke slabosti zemědělství a potravinářského průmyslu a vzhledem k předpokládaným cenovým rozdílům počítala Komise u většiny nových členských států s určitou přechodnou dobou. Na druhé straně „nováčkům“ měla být poskytována pomoc na rozvoj zemědělských a potravinářských struktur, aby se země mohly připravit na plnou integraci do společného zemědělského trhu.²⁸

Bylo zřejmé, že Unie musí posílit úlohu trhu, což mělo přinést sblížení evropských a světových cen zemědělské produkce, a v konečném důsledku tak zvýšit jejich konkurenceschopnost na světových trzích. Snížením ceny se mělo ušetřit při platbě intervenčních nákupů za intervenční ceny a zároveň by se tak snížila úroveň exportních podpor. Náhradou zemědělcům za pokles intervenčních cen bylo odpovídající zvýšení kompenzačních plateb, přičemž v dalších letech došlo k výraznému nárůstu podílu tohoto nástroje na celkovém zemědělském rozpočtu.

Významným bodem Agendy 2000 bylo zavedení komplexní politiky venkovského rozvoje (Rural Development Policy), která se tak stala II. pilířem společné zemědělské politiky (I. pilíř představuje samotná zemědělská produkce). Agenda 2000 také obsahovala finanční rámec pro následující sedmileté období let 2000 – 2006, kdy byly celkové náklady na SZP limitovány okolo úrovně 42 mld. eur ročně.²⁹

Definitivní verze reformy SZP byla přijata na zasedání Evropské rady v Berlíně v roce 1999. Reforma obsahovala tato dílčí opatření:

---

²⁸ MASOPUST Z., *Agenda 2000*. Praha 1999, s. 15.

²⁹ LEBIEDZIK, M., TVRDOŇ M. *Hospodářské politiky evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vydání. Karviná 2007, s. 32-33.

- snížení cenových podpor u obilovin (o 15 %), hovězího masa (o 20 %) a od roku 2005 také u mléka (o 15 %) s cílem zajistit konkurenceschopnost evropského zemědělství,
- zajištění slušné životní úrovně zemědělců, kdy příspěvky k příjmům nejsou vázaný na objem produkce,
- podpora tržní orientace zemědělců s dopadem na účast EU v mezinárodním obchodě se zemědělskou produkcí,
- větší důraz kladen na nezávadnost a kvalitu potravin, čímž se zohledňuje zájem spotřebitelů na zvýšenou ochranu životního prostředí a na zacházení se zvířaty,
- začlenění ekologických cílů do SZP,
- péče o rozvoj venkova s cílem zachovat evropské kulturní dědictví.³⁰

Nejzávažnější změnou, kterou přinesla reforma z roku 1999, bylo přenesení těžiště SZP k neekonomickým aspektům, jako je nezávadnost potravin a jejich kvalita, ochrana přírody, rozvoj venkovských oblastí, zacházení se zvířaty.³¹

---

³⁰ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 102-103.

³¹ MASOPUST Z., *Agenda 2000*. Praha 1999, s. 16.

7 CENOVÝ MECHANISMUS A FINANCOVÁNÍ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

Zatímco na světovém trhu jsou ceny zemědělských výrobků určovány trhem, na jednotném vnitřním trhu EU jsou každoročně stanovovány administrativně Radou EU. To znamená, že takto vytvořené ceny musí pokrývat náklady na zemědělskou výrobu a zaručit přiměřený zisk i okrajovému výrobcí. Další administrativní zásah do cenového mechanismu představuje uvalení dovozního cla na zemědělské výrobky pocházející ze třetích zemí. Celkově lze tedy ceny, které jsou aplikovány u zemědělských výrobků na společném trhu Unie, rozdělit do dvou skupin: 1) ceny zemědělské produkce, která má svůj původ v zemích EU, 2) ceny zemědělské produkce, která je dovážena z třetích zemí.³²

První skupina zahrnuje tzv. *cílovou cenu (target price)* a *intervenční cenu (intervention price)*. *Cílová cena* je každým rokem stanovována Radou EU na návrh Komise, která při jejím určování vychází ze situace na trhu příslušného zemědělského výrobku. Cena musí pokrývat náklady a běžnou míru zisku na produkci příslušného zemědělského výrobku v oblastech s nejvyššími náklady. Takto vytvořená cena slouží jako vodítko pro zemědělce při jeho rozhodování o objemu a struktuře výroby. Realizací cílové ceny je dosažena srovnatelná životní úroveň zemědělců a dostatečně zásobený trh. *Intervenční cena* se nachází mírně pod úrovní cílové ceny. Je to cenová úroveň, pod níž nemůže poklesnout tržní cena, protože je garantována jako minimální, zaručená cena pro zemědělce. Tržní organizace jsou povinny za tuto cenu vykoupit nabízenou produkci, pokud se producent spokojí s výší této ceny. Vykoupená produkce je skladována a umístována na trh podle situace v nabídce a poptávce. Často je produkce, která pochází z intervenčních zásob, umístována na trhy třetích zemí ve formě potravinové pomoci. Pokud je zemědělský výrobce schopen sám prodat produkci na světovém trhu za světové ceny, má tento producent nárok na tzv. exportní subvenci. Tímto způsobem je mu vyrovnán rozdíl mezi nižší světovou a vyšší intervenční cenou. Do druhé skupiny je zařazována tzv. *prahová cena (threshold price)*, tj. cena, za kterou

---

³² FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 135.

může výrobce ze třetí země nabízet svou zemědělskou produkci na vnitřním trhu EU. Rozdíl mezi světovou a prahovou cenou byl v minulosti označován jako dovozní dávka. Na konci Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání GATT byly dovozní dávky od roku 1995 nahrazeny specifickými cly, která jsou ročně aktualizována.³³

Společná zemědělská politika je financována ze zdrojů evropského rozpočtu. K tomuto účelu byl v roce 1962 vytvořen zvláštní fond – **Evropský zemědělský záruční a orientační fond** (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF). Financování společné zemědělské politiky z prostředků EAGGF bylo realizováno od roku 1970 až do roku 2006. Prostřednictvím fondu měla být podněcována zemědělská výroba, měla být zajištěna podpora cen a zemědělcům měly být garantovány stabilní příjmy. V pozdějších letech měl fond rovněž přispívat k podpoře restrukturalizace zemědělství v EU. Prostředky od Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu plynuly z variabilních poplatků, daní z cukru a glukózy a odvodů zemědělců za spoluodpovědnost. Výdajová část fondu byl od roku 1964 tvořena dvěma sekcemi. První část, označována jako *záruční sekce*, pokrývala zhruba 90% výdajů na SZP. Prostředky z této sekce měly sloužit k úhradě intervenčních opatření, vývozních subvencí, k úhradě přímých plateb a také k financování programů na podporu rozvoje venkova. Záruční sekce plnila významnější roli ve financování SZP než druhá část EAGGF, tj. orientační sekce. Oblasti, které pokrývala záruční sekce, měly v evropském rozpočtu charakter povinných výdajů. Prostřednictvím *orientační sekce* fondu byly financovány dlouhodobé strukturální změny v zemědělství. Podíl této sekce na celkových výdajích fondu činil zhruba 10%. Jmenovitě byly prostředky z této části fondu vynakládány na modernizaci zemědělství a přestavbu venkova, na zvyšování kvalifikace zejména mladých zemědělců, na podporu zpracování a odbytu zemědělských výrobků. Cílem bylo přispět ke snížení regionálních disparit v Evropě a podpořit regionální rozvoj. Od roku 2007 probíhá financování SZP prostřednictvím dvou nově vytvořených fondů, z nichž každý je zaměřen na financování jednoho ze dvou pilířů SZP. Jedná se o **Evropský zemědělský záruční fond** (European Agricultural Guarantee Fund, EAFG) a **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD).³⁴

---

³³ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 135-136.

³⁴ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 137-138.

7.1 Formování prvního a druhého pilíře v koncepci reforem SZP

S rostoucí výkonností zemědělství EU zanikaly i původně rozhodující důvody, které vedly k preferenci nástrojů podpory cen v SZP. Naopak vysoké ceny a záruky, poskytované zemědělcům prostřednictvím těchto podpor, dále stimulovaly růst výroby již významně překračující absorpční schopnost evropského agrárního trhu a to při cenově nevýhodné možnosti konkurence na trzích světových. Při snaze o udržení relativně vysokých cen placených evropským zemědělcům se současně zvyšovala náročnost vyrovnávání podmínek exportu při klesajících světových cenách. Musely být uplatněny další nástroje se silnými deformačními účinky na trhu (především množstevní kvóty, exportní subvence), které dále zvyšovaly finanční nároky na takto koncipovanou politiku. EU se přihlásila k evropskému modelu zemědělství Deklarací z Corku v roce 1996. Model nejenže respektuje specifika evropského zemědělství z hlediska vyšších nároků na metody zemědělské výroby v hustě osídleném evropském prostoru, ale především jeho přínosy z hlediska produkce pozitivních externalit a veřejných statků v podobě údržby kulturního stavu krajiny, jejího osídlení, ochrany přírodních zdrojů a sociálního rozvoje venkova. Současně mění systém programové podpory regionálního rozvoje, který se začíná zakládat na iniciativně „zdola“ a participaci samotných účastníků na programech. Toto pojetí přijala i další reforma, zpracovaná v rámci Berlínské dohody v roce 1999, jako součásti opatření k růstu efektivnosti činnosti evropských společenství známé jako Agenda 2000. Zaveden byl nový prvek SZP tzv. národní obálky, umožňující jednotlivým členským státům podpořit koncepci strukturálního rozvoje výběrem komodit, kde bude poskytnuta národní podpora podle národních kritérií až do výše stanovených limitů. Současně byl přijat princip dobrovolné modulace přímých podpor členskými státy, který umožňuje přesun části přímých plateb mezi opatření rozvoje venkova.³⁵

Rok 2002 znamenal pro vývoj SZP další z důležitých mezníků, na summitu v Kodani bylo dosaženo dohody o podmínkách rozšíření EU o 10 nových členů včetně ČR a na Bruselském summitu EU byl schválen francouzsko-německý návrh stabilizace zemědělského rozpočtu rozšířené EU. Tento návrh vymezil metodiku stanovení

---

³⁵ BEČVÁŘOVÁ V., JUŘICA A., *Koncepce pilířů I a II SZP v dotační politice ČR*, 1. vydání. Brno : 2008. s. 28-29.

rozpočtu na podporu zemědělství mezi roky 2006 a 2012, kdy základem byl rozpočet na úrovni roku 2006 povýšení o 1 % inflačního nárůstu. V roce 2003 se Evropská komise rozhodla pro ofenzivní přístup k jednáním o zemědělské kapitole ve WTO a využila svého mandátu daného Radou, aby v roce 2002 připravila střednědobé vyhodnocení SZP. Evropská komise navrhla změnu charakteru přímých plateb a tím otupení základní výhrady obchodních partnerů WTO vůči EU. Na druhou stranu chtěla Evropská komise dosáhnout splnění požadavků EU v oblasti mimotržních opatření při dovozu zemědělských produktů a potravin do EU.³⁶

7.2 Finanční rámec na roky 1988-1992

První finanční rámec byl pětiletý a vztahoval se k období 1988-1992. Jeho hlavním cílem bylo stabilizovat financování Společenství a podpořit politiku hospodářské a sociální soudržnosti. V souvislosti s vytvářením jednotného vnitřního trhu a s přijetím revize zakladatelských smluv ES v rámci Jednotného evropského aktu podepsaného roku 1986, který v nově upraveném článku kladl důraz na hospodářskou a sociální soudržnost, navrhla Evropská komise komplexní reformu evropského rozpočtu - tzv. **Delorsův balíček I**. Delorsův balíček měl umožnit hladké vytváření vnitřního trhu a udržení hospodářské a sociální soudržnosti ve všech členských státech ES. Reforma rozpočtu Společenství reagovala jak na již zmíněnou rostoucí nerovnováhu příjmů a výdajů rozpočtu tak na vytváření vnitřního trhu ES a na rozšíření ES o hospodářsky chudší středomořské státy. V únoru 1988 byly na zasedání Evropské rady v Bruselu návrhy obsažené v tomto dokumentu přijaty, samotná finanční perspektiva vstoupila v platnost v červenci 1988.³⁷

Na výdajové straně zahrnoval finanční rámec reformu společné zemědělské politiky a postupné snižování podílu výdajů plynoucích na zemědělskou politiku ES (růst výdajů na SZP měl dosahovat 74 % růstu HND). Na druhé straně měly být v období 1989-1993 zdvojnásobeny výdaje společného rozpočtu na podporu hospodářsky slabších regionů a oblastí procházejících ekonomickou restrukturalizací (podíl výdajů na strukturální politiky na celkových výdajích rozpočtu vzrostl v letech 1988-1992 ze 17 % na 27 %). Dostatek finančních prostředků na příjmové straně

---

³⁶ BEČVÁŘOVÁ V., JUŘICA A., *Koncepce pilířů I a II SZP v dotační politice ČR*, 1. vydání. Brno : 2008, s. 30.

³⁷ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 20.

rozpočtu byl zajištěn zavedením čtvrtého rozpočtového zdroje, tj. příspěvků všech členských států na základě jejich HNP (později HND), díky němuž je vybráno potřebné množství financí, pokud jsou první tři zdroje nedostačující.

Přínosem finančního rámce byl také fakt, že se výrazným způsobem zlepšila rozpočtová disciplína a každoroční rozpočty byly přijímány včas a bez velkých sporů mezi jednotlivými institucemi.³⁸

7.3 Finanční rámec na roky 1993-1999

Další finanční perspektiva byla sedmiletá, zahrnovala období let 1993-1999. Byla schválena v prosinci 1992, na zasedání Evropské rady v Edinburku. Základem pro tento finanční rámec byl opět návrh Komise - tzv. **Delorsův balíček II**.

Trend snižování podílu výdajů na společnou zemědělskou politiku zůstal zachován (roční růst stropu zemědělských výdajů nesměl přesáhnout 74 % reálného tempa růstu HND Společenství), finanční rámec potvrdil také britskou slevu z poplatků do společného rozpočtu, kterou pro Velkou Británii vyjednala v roce 1984 tehdejší předsedkyně vlády Margaret Thatcherová.³⁹

Důležitým prvkem se stala podpora soudržnosti - došlo k dalšímu zvyšování výdajů na regionální a strukturální politiku až na 41 % celkového rozpočtu, pro podporu hospodářsky slabších členských států byl zřízen Fond soudržnosti. Dále byly navýšeny prostředky určené na vnitřní politiky (především na výzkum a transevropské sítě), a to přibližně o 30 % za celé období, i na vnější politiky (o více než 40 %). Finanční perspektiva reagovala také na revizi zakladatelských smluv ES v podobě Maastrichtské smlouvy podepsané v únoru 1992, která zakotvila harmonogram vytváření hospodářské a měnové unie.

Celkový strop rozpočtu byl postupně zvýšen z 1,21 % HNP EU v roce 1995 na 1,27 % HNP EU v roce 1999. Z důvodu rozšíření Evropské unie o Rakousko,

---

³⁸ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 462.

³⁹ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 462.

Finsko a Švédsko byl v prosinci 1994 přijat nový finanční rámec, který zohledňoval přijetí těchto států do Unie.⁴⁰

7.4 Finanční rámec na roky 2000-2006

Finanční rámec na období 2000-2006 byl schválen na zasedání Evropské rady v Berlíně v březnu 1999 na základě **Agendy 2000 - pro silnější a širší Unii** (dokument vypracovaný Evropskou komisí a předložený v červenci 1997). V květnu 1999 byla schválena nová interinstitucionální dohoda, která obsahovala finanční výhled na roky 2000-2006.

Strop vlastních zdrojů byl stanoven na 1,27 % HNP EU, což odpovídá 1,24 % HND Unie. V novém finančním rámci byly zohledněny reforma společné zemědělské politiky, důraz na politiku hospodářské a sociální soudržnosti, předvstupní strategie i budoucí rozšíření Evropské unie a jeho předpokládané důsledky.⁴¹

Mezi konkrétní kroky patřilo například rozšíření financování zemědělství o politiku rozvoje venkova a o nový předvstupní nástroj pro zemědělství (SAPARD) pro kandidátské země EU. V oblasti strukturální a regionální politiky byl kladen důraz na vyšší koncentraci a efektivitu vynaložených prostředků, došlo proto ke snížení počtu cílů (z původních sedmi na tři cíle) a byl zaveden nový předvstupní nástroj pro spolufinancování projektů v oblasti životního prostředí a infrastruktury (ISPA).⁴²

7.4.1 SAPARD

Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova je prvním dotačním programem Evropské unie pro kandidátské země EU. Česká republika mohla SAPARD využívat v časovém rozmezí let 2000 – 2006, finanční čerpání z programu SAPARD ukončila Česká republika předčasně v roce 2005, kdy došlo k vyčerpání alokace 92,8 milionů EUR (2,9 miliard Kč), kterou celkově poskytlo Společenství a kterou bylo možno čerpat až do konce roku 2006. Cílem programu je přispět k zavádění práva Evropského společenství v oblasti společné zemědělské politiky, řešit prioritní a

⁴⁰ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 35.

⁴¹ MASOPUST Z., *Agenda 2000*. Praha 1999, s. 46.

⁴² GOLA P. *Evropská unie v otázkách a odpovědích*. Třebíč 2003, s. 83.

specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí. Přínosem SAPARDU je také možnost osvojit si náročná pravidla strukturálních fondů Evropské unie a principů programování, vybudování potřebných institucí, připravení legislativního rámce a podmínek pro monitorování programu SAPARD v České republice. Přínosem dotačních podpor, které Česká republika získala v rámci programu SAPARD jsou zejména rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, modernizace skladovacích technologií, plnění hygienických a veterinárních standardů, obnova vlastnických vztahů a protierozní ochrana v rámci pozemkových úprav, rozvoj agroturistiky na venkově, pomoc při zachování kulturního dědictví na českém venkově. Po vstupu do EU byl program SAPARD nahrazen **Evropským zemědělským podpůrným a záručním fondem**.⁴³

7.4.2 ISPA

Finanční nástroj ISPA (Instrument for Structural Policies Pre-accession neboli Nástroj předstupních strukturálních politik) se zaměřil na financování infrastrukturních projektů v oblasti životního prostředí a dopravy. Jeho úkolem bylo usnadnit implementaci v kandidátských zemích, v období od r. 2000 do okamžiku jejich vstupu do EU, a přispět k udržitelnému rozvoji těchto zemí. Projekty z oblasti životního prostředí musely podporovat zavádění environmentální legislativy EU.⁴⁴

7.5 Společná zemědělská politika ve finančním období let 2007-2013

Doplňkovost obou pilířů společné zemědělské politiky byla zdůrazněna reformou SZP, která od roku 2005 zavedla „oddělení plateb od produkce“, „křížový soulad“ (podmíněnost plateb) a odlišení (převod fondů z I. do II. pilíře). První pilíř se soustředí na poskytování podpory základních příjmů zemědělcům, kteří mohou přizpůsobovat produkci tržní poptávce, zatímco II. pilíř podporuje zemědělství jako poskytovatele veřejných statků v rámci jeho funkce ochrany životního prostředí a

⁴³ Ministerstvo zemědělství [online] 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/>>.

⁴⁴ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [online] 2014, [cit. 2014-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/ISPA>>.

rozvoje venkova a podporuje venkovské oblasti v jejich rozvoji. Dohoda z června 2003 přispívá k posílení politiky rozvoje venkova prostřednictvím zavedení nových opatření (zaměřených na zlepšení kvality a dobrých životních podmínek zvířat a pomoc zemědělcům při plnění nových norem EU) a zajištění více prostředků z fondů EU pro rozvoj venkova na základě snížení přímých plateb pro větší farmy. EAFRD není součástí strukturálních fondů. Základním dokumentem, který stanovuje postup při realizaci politiky rozvoje venkova Evropské unie v období 2007 – 2013, je Nařízení Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) č. 1698/2005, které stanovuje obecná pravidla pro podporu poskytovanou Společenstvím pro rozvoj venkova prostřednictvím tohoto nově zřízeného fondu, vymezuje cíle a strategický kontext politiky či stanovuje konkrétní pravidla partnerství, programování, kontroly a monitoringu. Pravidla financování z EAFRD se do určité míry liší od financování poskytovaného z EAGF. Zatímco EAGF financuje svoji část SZP na základě měsíčních prohlášení, financování, z EAFRD je založeno na „rozlišených položkách“ a zahrnuje předběžné financování, průběžné platby a platby konečného zůstatku.⁴⁵

---

⁴⁵ LEBIEDZIK, M., TVRDOŇ M. *Hospodářské politiky evropských společenství – vznik, vývoj a současnost*. 1. vydání. Karviná 2007, s. 34-35.

8 REFORMY A NÁVRHY ZMĚN VE 21. STOLETÍ

8.1 Mid-term review

Návrh Komise z ledna 2003 se víceméně snaží prosadit body z Agendy 2000, které se nakonec nepodařilo schválit. Smyslem je dokončit oddělení podpory od produkce. Nově definovaná podpora nahrazuje současný poměrně složitý systém jednou platbou. Její přiznání má být vázáno na splnění řady podmínek ekologického charakteru. Dále má být zaveden princip modulace a stanoven strop maximální platby na jednu farmu – strop je stanovený na 300 000 € za rok. Smyslem oddělení podpory od produkce je podnícení spíše optimalizace produkce než její maximalizace, což bylo vlastností systému nereformované SZP podporující produkci. Jinými slovy, cílem je změnit strukturu produkce, aby směřovala do oblastí, kde existuje poptávka na volném trhu a ne tam, kde je nejvyšší veřejná podpora. Zároveň stanovuje nové priority zemědělské produkce – zdravé potraviny, pohodu zemědělských zvířat a zdravé životní prostředí. Základní navrhovanou změnou je integrovaná platba. Ta nahradí většinu premií dosud vyplácených podle různých režimů STO. Cílem je administrativní zjednodušení celého systému, proto zde budou integrovány současné platby pro rostlinnou výrobu, platby na hovězí a telecí maso, dále platby na mléko a mléčné výrobky, ovce a kozy, průmyslové brambory, luskoviny, rýži, osiva a sušená krmiva. Objem integrované platby vychází z referenčního období 2000 až 2002. Integrovaná platba bude v rámci jednoho členského státu převoditelná. Zemědělci budou moci nároky mezi sebou směňovat, a to včetně půdy nebo bez půdy. Každý členský stát má však možnost určit si regiony, kde bude možnost takových převodů omezená. Členské státy také budou mít možnost tyto nároky upravovat podle regionálních průměrů. K zamezení potenciálního opouštění půdy v důsledku zrušení vazby na produkci stanovila Komise příjemcům podpory povinnosti z hlediska péče o původní fond. Zrušením vazby na produkci získají zemědělci větší flexibilitu a potenciálně může dojít ke zlepšení příjmové situace farmářů v okrajových regionech.⁴⁶

---

⁴⁶ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 470.

Ochrana životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví a pohody zvířat, jakož i bezpečnosti a ochrany zvířat při práci jsou náplní nových podmínek pro úspěšné získání podpory ze SZP. Ty mají být uplatňovány na úrovni jednotlivých farem. Příjemci integrované platby tedy budou mít povinnost udržovat veškerou zemědělskou půdu v dobrém hospodářském stavu. Například zemědělci, kteří budou používat zakázané růstové látky nebo budou znečišťovat půdu, se budou vystavovat sankcím. Pokuta bude mít podobu 10 až 100% snížení vyplácené pomoci (v závislosti na závažnosti provinění).⁴⁷

Druhým směrem reformy je posílení rozvoje venkova. Komise navrhuje zvýšit objem prostředků na financování a rozšířit prostor pro portfolio opatření, která se v současné době uplatňují, aniž by se přitom změnil základní rámec, podle kterého se realizuje pomoc pro rozvoj venkova. Taková změna by totiž v současné mezifázi plánovacího období 2000 – 2006 byla podle názoru Komise kontraproduktivní. Nová opatření by měla přímé zaměření především na zemědělce jako příjemce plateb. Členské státy a regiony budou mít možnost rozhodnout se, zda si přejí tato opatření ve svých programech na rozvoj venkova uplatnit. Půjde o následující nová opatření zaměřená na podporu jakosti:⁴⁸

- platby pro farmáře, kteří se podílejí na programech zaměřených na zvyšování kvality zemědělských výrobků a používaných výrobních procesů a kteří dávají spotřebitelům v tomto směru záruky – *tato podpora se bude vyplácet ročně maximálně po dobu 5 let do maximální výše 1 500 € na jednu farmu v daném roce*
- platby skupinám výrobců na činnosti spojené s informováním spotřebitelů o produktech vyráběných za podmínek, na které se vztahuje podpora podle předcházejícího opatření, a dále na činnosti zaměřené na propagaci takových produktů – *podpora z veřejných prostředků se bude moci poskytovat maximálně do výše 70 % nákladů na příslušné projekty*
- platby pro zemědělce při plnění zpřísněných standardů, tj. dočasná a postupně snižovaná podpora určená na přizpůsobení zemědělců náročnějším standardům nově zaváděným podle legislativy ES v oblasti ochrany životního prostředí,

---

⁴⁷ LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*. 1. vydání. Praha : Ediční oddělení VŠE Praha, 2000, s. 37.

⁴⁸ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 471.

bezpečnosti potravin, zdraví a pohody zvířat a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – *podpora bude mít formu paušálních plateb, které se budou postupně snižovat v průběhu nejvýše pěti let, limit této pomoci se stanovuje na 10 000 € na jednu farmu za daný rok.*

Jinou možností pomoci zdolání přísnějších standardů je podpora zemědělcům při hrazení nákladů na použití poradenských služeb pro zemědělství. Zemědělci mohou tuto pomoc čerpat až do výše 95 % nákladů na tyto služby při jejich prvním použití, přičemž maximální hodnota takto čerpaných částek nesmí přesáhnout 1 500 €. ⁴⁹

8.2 SZP po roce 2013

První oficiální návrh budoucí SZP byl dne 18.11.2010 prezentován panem komisařem Ciolosem zemědělskému výboru Evropského parlamentu pod názvem sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů – Budoucnost SZP po roce 2020: Řešení problémů v oblasti potravin a přírodních zdrojů a územní problematiky. ⁵⁰

8.2.1 Cíle budoucí SZP

Cíl 1: Životaschopná produkce potravin

Přínos k **příjmům zemědělských podniků** a omezení jejich kolísavosti, neboť volatilita cen a příjmů i přírodních rizik je zde vyšší než ve většině jiných odvětví a příjmy zemědělců a míra ziskovosti naopak v průměru nižší než ve zbývajících hospodářských odvětvích.

Zvýšení **konkurenceschopnosti** zemědělského odvětví a posílení podílu jeho hodnoty v **potravinovém řetězci**, neboť zemědělské odvětví je velmi roztržité ve srovnání s jinými odvětvími potravinového řetězce, která jsou lépe organizovaná, a mají proto silnější vyjednávací pozici. Kromě toho, že evropští zemědělci čelí konkurenci

⁴⁹ FIALA P., PITROVÁ M. *Evropská unie 2. doplněné a aktualizované vydání*, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 472.

⁵⁰ Ministerstvo zemědělství [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <http://www.eagri.cz/public/web/mze/file/148923/Zprava_A._Desse.pdf>.

světových trhů, musejí rovněž dodržovat přísné normy v oblasti životního prostředí, bezpečnosti potravin, jakosti a dobrých životních podmínek zvířat, které vyžadují evropští občané.

Kompenzace za obtíže při produkci v oblastech se specifickými **přírodními omezeními**, protože v těchto regionech hrozí ve větší míře opuštění půdy.⁵¹

Cíl 2: Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu

Zajištění udržitelných produkčních postupů a posílení poskytování **enviromentálních veřejných statků**, protože mnoho veřejných výhod, které zemědělství vytváří, není odměňováno prostřednictvím běžného fungování trhů.

Podpořit **ekologický růst inovacemi**, což vyžaduje přijetí nových technologií, vývoj nových výrobků, změnu výrobních postupů a podporu nových vzorů poptávky, zejména v souvislosti s rozvojem biohospodářství.

Další opatření ke zmírnění **změny klimatu** a přizpůsobení se, pomocí kterých bude moci zemědělství na změnu klimatu reagovat. Vzhledem k tomu, že zemědělství reaguje na změnu klimatu velmi citlivě, je možné snížit její negativní účinky s tím, že se tomuto odvětví pomůže, aby se mohlo lépe přizpůsobit extrémním změnám počasí.⁵²

Cíl 3: Vyvážený územní rozvoj

Podpora zaměstnanosti ve venkovských oblastech a zachování sociální struktury těchto oblastí.

Zlepšení venkovského hospodářství a podpora diverzifikace, aby mohli místní aktéři uvolnit svůj potenciál a optimalizovat využívání dalších místních zdrojů.

Podpora strukturální rozmanitosti v systémech hospodaření, zlepšení podmínek pro malá hospodářství a vytváření místních trhů, protože v Evropě přispívá rozmanitost zemědělských struktur a systémů produkce k přitažlivosti a identitě venkovských oblastí.⁵³

---

⁵¹ HUMPÁL, J., FOLTÝN I., ZEDNÍČKOVÁ I., *Společná zemědělská politika po roce 2013 a možné dopady do českého zemědělství*, 1. vydání. Praha 2011, s. 2.

⁵² HUMPÁL, J., FOLTÝN I., ZEDNÍČKOVÁ I., *Společná zemědělská politika po roce 2013 a možné dopady do českého zemědělství*, 1. vydání. Praha 2011, s. 2.

⁵³ HUMPÁL, J., FOLTÝN I., ZEDNÍČKOVÁ I., *Společná zemědělská politika po roce 2013 a možné dopady do českého zemědělství*, 1. vydání. Praha 2011, s. 2.

8.2.2 Budoucí nástroje SZP

Přímé platby

Potřebné úpravy systému přímých plateb se týkají přerozdělování, nové úpravy a lepšího zaměření podpory, aby mohly být výdaje lépe a kvalitněji využívány. Existuje všeobecně shodný názor, že je třeba přezkoumat rozdělování přímých plateb a učinit je srozumitelnějším pro daňové poplatníky. Kritéria by měla být jak hospodářská (přímé platby jako záruka základního příjmu), tak environmentální (podpora poskytování veřejných statků). Budoucí poskytování přímých plateb aktivním zemědělcům by mohlo být založeno na následujících zásadách, které vycházejí z koncepce navržené Evropským parlamentem:

- Základní podpora příjmu udělením základní přímé platby oddělené od produkce, která poskytne jednotnou úroveň povinné podpory všem zemědělcům v jednom členském státě nebo v jednom regionu. V zájmu lepšího rozdělování plateb zemědělcům by mělo být zvaženo zavedení horní hranice pro přímé platby jednotlivým velkým zemědělským podnikům. Neúměrné dopady na velké zemědělské podniky s velkým počtem zaměstnanců by mohly být zmírněny zohledněním náročnosti práce odměňované pevným platem.
- Posílení environmentálního profilu SZP prostřednictvím povinné „ekologické“ složky přímých plateb podporu environmentálních opatření platných na celém území EU. Je třeba upřednostnit opatření zaměřená jak na cíle v oblasti klimatu, tak v oblasti životního prostředí.
- Podpora udržitelného rozvoje zemědělství v oblastech se specifickými přírodními omezeními poskytnutím dodatečné podpory příjmu zemědělcům v těchto oblastech ve formě plateb na plochu, která doplní podporu poskytovanou v rámci druhého pilíře.
- V zájmu posílení konkurenceschopnosti a přínosu k životaschopnosti venkovských oblastí zavést jednoduchý a specifický režim podpor pro drobné zemědělce.
- Evropská komise navrhuje spustit mechanismus finanční disciplíny v podobě krácení přímých plateb o 4,98 procenta. Návrh se vztahuje k žádostem o přímé

platby pro rok 2013, o které zemědělci žádají v květnu. Návrh zahrnuje výjimku – krácení pravděpodobně nebude použito pro prvních 5000 eur.⁵⁴

8.3 Reforma 2014-2020

Společná zemědělská politika EU je dynamickou politikou, která byla díky sérii reforem postupně **přizpůsobována novým okolnostem a úkolům**, s nimiž se evropské zemědělství musí vypořádat. SZP musí i nadále zajišťovat udržitelnou produkci potravin a stabilní zásobování potravinami, zároveň však musí být zohledněny otázky bezpečnosti potravin, hospodářství venkova, dobrých životních podmínek zvířat, sociální zájmy a otázky životního prostředí.⁵⁵

Nová SZP se týká období let **2014 až 2020**. Vůbec poprvé byla reforma SZP přijímána řádným legislativním postupem, při němž Rada sdílí legislativní pravomoci s Evropským parlamentem. Ke konečnému přijetí právních textů přistoupila Rada dne 16. prosince 2013. Reforma vstoupila v platnost v lednu 2014, nicméně mnohá z **nových pravidel budou platit teprve od roku 2015**, aby členské státy měly čas na zavedení nové politiky a na informování a přípravu zemědělců. Reforma je plně v souladu se základními zásadami společné zemědělské politiky, jejichž cílem bude i nadále spotřebitelům v EU i po celém světě poskytovat dostatečné množství vysoce kvalitních, bezpečných a cenově dostupných potravin. Reforma však zároveň plně respektuje pravidla EU v oblasti životních podmínek zvířat a životního prostředí a zajišťuje odpovídající životní úroveň evropských zemědělců.⁵⁶

Součástí reformované SZP je:

- tzv. „**ozelenění**“ plateb poskytovaných zemědělským podnikům, a sice zavedením zemědělských postupů šetrných k životnímu prostředí, jako je diverzifikace plodin a zachování ekologicky významných a přínosných krajinných prvků, jakož i určité minimální plochy trvalých travních porostů;

---

⁵⁴ HUMPÁL, J., FOLTÝN I., ZEDNÍČKOVÁ I., *Společná zemědělská politika po roce 2013 a možné dopady do českého zemědělství*, 1. vydání. Praha 2011, s. 3.

⁵⁵ Evropská rada [online]. 20. 4. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>>.

⁵⁶ Evropská rada [online]. 20. 4. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>>.

- větší **rovnováha** v rozdělování podpory, aby se zmenšily nejvýraznější rozdíly ve výši podpory příjmů poskytované zemědělcům v celé EU. Největším zemědělským podnikům budou navíc snižovány platby přesahující určitou hranici;
- **lepší zacílení podpory příjmů** na zemědělce, kteří ji nejvíce potřebují – jedná se zejména o mladé zemědělce, zemědělce v odvětvích s nízkými příjmy a v oblastech s přírodními omezeními.

Pilířová struktura SZP zůstává zachována. V 1. pilíři je obsažena podpora příjmů a opatření pro řízení trhu, 2. pilíř tvoří rozvoj venkova.⁵⁷

8.3.1 Jak probíhala reforma:

- a) 12. dubna až 11. června 2010 – Veřejná diskuse (občanů EU a organizací)
- b) 19. – 20. července 2010 – Veřejná konference
- c) 18. listopadu 2010 – Sdělení Komise – „Budoucnost SZP do roku 2020“
- d) 23. listopadu 2010 až 25. ledna 2011 – Konzultace k posouzení dopadů
- e) 29. června 2011 – Návrhy rozpočtu Komise na období 2014-2020
- f) 12. října 2011 – Právní návrhy Komise
- g) 2011-2013 – Projednávání v Evropském parlamentu
- h) 16. prosince 2013 – Rada přijala právní texty
- i) 1. ledna 2014 Vstoupila reforma v platnost

8.3.2 Návrhy komise na rozpočet EU pro období 2014 – 2020

Rozpočet SZP pro období 2014–2020 představuje přibližně 38 % souhrnného rozpočtu EU. Celková částka vyčleněná na výdaje v rámci SZP v průběhu tohoto 7letého období je 408,31 miliard €. Objem ročního rozpočtu by měl v průběhu let 2014–

---

⁵⁷ Evropská rada [online]. 20. 4. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>>.

2020 postupně klesat. Pokud jde o závazky, v roce 2020 by měl být rozpočet SZP oproti roku 2013 nižší přibližně o 15 %.⁵⁸

Tab. 3: Návrh rozpočtu Komise EU pro období 2014 – 2020⁵⁹

Současné ceny, mld. EUR

Pilíř I – přímé platby a tržní výdaje	317,2
Pilíř II – rozvoj venkova	101,2
Celkem	418,4
Bezpečnost potravin	2,5
Nejchudší osoby	2,8
Rezerva na krize v zemědělství	3,9
Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci	2,8
Výzkum a inovace v oblasti bezpečnosti potravin, biohospodářství a udržitelného zemědělství	5,1
Dodatečné prostředky celkem	17,1
Celková navrhovaná částka na období 2014-2020	435,5

8.3.3 Problémy zemědělství

Hospodářské problémy

- Dostatek potravin
- Stabilita cen
- Hospodářská krize

Problémy v oblasti životního prostředí

- Emise skleníkových plynů
- Degradace půdy

⁵⁸ Evropská rada [online]. 20. 4. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW:<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>.

⁵⁹PILNÝ J., *Veřejné finance*. 5. vydání. Univerzita Pardubice : 2007, s. 119.

- Kvalita vody/ovzduší
- Přírodní stanoviště a biodiverzita

Územní problematika

- Vitalita venkovských oblastí
- Rozmanitost v zemědělství EU

8.3.4 Řešení problémů

Tab. 4: Sdělení komise – „Budoucnost SZP do roku 2020“⁶⁰

PROBLÉMY	POLITICKÉ CÍLE	CÍLE REFORMY
Hospodářské	Životaschopná produkce potravin	Posílení konkurenceschopnosti
Oblast životního prostředí	Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a potlačení změn klimatu	Vyšší udržitelnost
Územní	Vyvážený územní rozvoj	Větší efektivita

8.3.5 Nová koncepce přímých plateb

Od roku 2014 mají evropští zemědělci přístup:

a) K povinným podporám (všechny členské státy)

- Základní platba
- „Zelená“ platba
- Podpora pro mladé zemědělce

b) K dobrovolným podporám (podle volby členských států)

- Podpora vázaná na produkci
- Podpora v oblastech s přírodními omezeními

⁶⁰ PILNÝ J., *Veřejné finance*. 5. vydání. Univerzita Pardubice : 2007, s. 120.

8.3.6 Aktivní zemědělec a LEADER

Cílem tohoto nově zaváděného požadavku je poskytnout dotace především těm žadatelům, pro které je zemědělství hlavním zdrojem obživy. Splnění podmínky aktivního zemědělce se nevztahuje na menší zemědělce. Ti žadatelé, kteří nedosáhnou roční částky přímých plateb 5000 €, což velmi přibližně odpovídá 20 ha, nebudou muset prokazovat, že plní podmínku aktivního zemědělce. U všech ostatních bude v prvním kroku prověřeno, zda v rámci svých podnikatelských činností neprovozují jednu z aktivit, stanovených evropskou legislativou. **Požadavek aktivního zemědělce je splněný**, pokud roční příjem z přímých plateb činí alespoň 5 % částky těch příjmů, které nepocházejí ze zemědělské činnosti. Druhou možností je doložit, že alespoň třetina z celkových příjmů žadatele jsou příjmy ze zemědělské činnosti. Splněním jednoho z těchto požadavků je zároveň splněna podmínka aktivního zemědělce, v opačném případě není možné přímé platby poskytnout. Je důležité doplnit, že posuzování aktivního zemědělce probíhá při úvodních kontrolách jednotných žádostí.⁶¹

Součástí přímých plateb bude nově také zvýšená dotace pro mladé začínající zemědělce. Jedná se o 25% příplatek k základní sazbě SAPS, tedy velmi přibližně o 30 € na hektar, ale pouze do výměry 90 ha. Na každý další hektar nad tento limit bude vyplácena jen sazba SAPS (a při splnění podmínek také greeningová platba). O příplatek z titulu mladého zemědělce může požádat každý zemědělec podávající jednotnou žádost na zemědělskou plochu, který poprvé zahajuje zemědělské podnikání, nebo ho zahájil nejpozději pět let před podáním své první jednotné žádosti. Žadateli – mladému zemědělci nemůže být v roce podání žádosti více než 40 let. Příplatek se poskytuje maximálně pět let, ovšem tato doba se zkracuje o počet let, které uplynuly od zahájení zemědělského podnikání.⁶²

LEADER, je jedním z důležitých složek PRV, což je metoda, která přispívá k lepšímu zacílení podpory a k rozvoji spolupráce aktérů na místní úrovni. Předávání znalostí a inovací v oblasti zemědělství a lesnictví spadá do horizontálních priorit. LEADER je metodou, která by měla rozvíjet venkovské hospodářství a ekonomiku.

---

⁶¹ Ministerstvo zemědělství [online] 2009-2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/podminky-tzv-aktivniho-zemedelce-a.html>>.

⁶² Ministerstvo zemědělství [online] 2009-2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/podminky-tzv-aktivniho-zemedelce-a.html>>.

Hlavním cílem je podpora rozvoje venkova prostřednictvím místních obyvatel. Implementace metody LEADER probíhá prostřednictvím tzv. místních akčních skupin (MAS). Jedná se o místní partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem působící na vymezeném území, budování partnerství, sjednocování lidí a podporování dobrovolné činnosti na všech úrovních aktivit obyvatel venkova. V současné době je členem Národní sítě místních akčních skupin 170 MAS.⁶³

8.4 Dotace a jejich čerpání

8.4.1 Charakteristika dotací

Dotace, označované pro investiční oblast často také jako subvence (přísně účelové prostředky) jsou jednou z běžně používaných forem druhotného přerozdělování, tj. redistribuce v rámci zdrojů veřejných rozpočtů. *Dotace jsou nenávratné peněžní transfery (převody) ze státních nebo jiných veřejných zdrojů* (regionálních nebo municipálních rozpočtů):

- **do rozpočtů nižší vládní úrovně** – nejčastěji jde o přesun finančních prostředků do rozpočtů krajských úřadů nebo municipalit (krajské úřady velmi často představují prostředníka pro realizaci přesunů z centra do rozpočtů municipalit),
- **jiným ekonomických subjektům** – (jež patří jak do veřejného, tak do privátního sektoru), na jejichž rozvoji má stát či jiná vládní úroveň zájem, protože příslušný subjekt buď přímo nebo nepřímo produkuje určité druhy veřejných statků nebo jinak přispívá k všeobecnému ekonomicko – sociálnímu rozvoji určitého odvětví či regionu nebo společnosti jako celku.

Většina poskytovaných dotací je podmíněna věcným nebo finančním použitím. Z hlediska ekonomických důsledků určitého transferu jde o změnu v právu na spotřebu určitých finančních prostředků nebo určitého zboží či služeb.⁶⁴

---

⁶³ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, s. 49.

⁶⁴ PILNÝ J., *Veřejné finance*. 5. vydání. Univerzita Pardubice : 2007, s. 128.

8.4.2 Příčiny existence dotací

- neobjektivní a nerovnoměrné rozložení příjmů regionů a municipalit,
- nevyrovnaný vztah mezi stupněm decentralizace veřejného sektoru a přidělovanými finančními prostředky,
- nevhodně (nepřesně) stanovené daňové určení,
- malá flexibilita daňových sazeb a sazeb poplatků.⁶⁵

8.4.3 Registr příjemců dotací

Aplikace Registr příjemců dotací je součástí tzv. Společného zemědělského registru. Společný zemědělský registr (SZR) je neveřejnou databází, ve které se sdružují identifikační údaje o fyzických a právnických osobách vedených v evidencích, registrech a informačních systémech resortu ministerstva. Právní rámec pro SZR je stanoven v § 3 odst. 9 až 13 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

V rámci databáze SZR jsou i centralizovány údaje o poskytnutých dotacích v rámci resortu Mze, které jsou uživatelům zprostředkovány v rámci aplikace Registr příjemců dotací. Data registru příjemců dotací jsou aktualizována v různých intervalech podle dotačního nástroje – *data poskytovaná SZIF* jsou aktualizována 1x měsíčně, *data poskytovaná PGRLF* jsou aktualizována 1x ročně a *data národních dotací poskytovaných MZe* jsou aktualizována 1x ročně.⁶⁶

1) Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)

Státní zemědělský intervenční fond je právnickou osobou se sídlem v Praze a jeho činnost se řídí zákonem o Státním zemědělském intervenčním fondu č. 256/2000 Sb., ve znění zákona č. 128/2003 Sb. a ve znění zákona č. 85/2004 Sb. a prováděcími právními předpisy ve formě nařízení vlády. SZIF je akreditovanou platební agenturou – zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů. Dotace z EU

⁶⁵ PILNÝ J., *Veřejné finance*. 5. vydání. Univerzita Pardubice : 2007, s. 129.

⁶⁶ Ministerstvo zemědělství [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/farmar/registr-prijemcu-dotaci>>.

jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a v programovacím období (2007 – 2013) také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy. Velké možnosti pro zemědělství představuje Program rozvoje venkova (PRV), který byl spuštěn v roce 2007.⁶⁷

SZIF administruje a kontroluje následující platby:

a) z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF)

- v rámci společných organizací trhu
- v rámci intervenčních opatření
- poskytování vývozních subvencí ve vazbě na vývozní licence
- přímé platby
- administraci vývozních a dovozních licencí
- administraci záruk
- administraci systému produkčních kvót
- vybírání finančních dávek z výroby cukru
- administrace národní značky kvalitních potravin KLASA

b) z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD)

- **OSA I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví**
- Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací
- Opatření přechodná pro Českou republiku a ostatní nové členské státy EU
- Opatření zaměřená na podporu vědomostí a zdokonalování lidského potenciálu

---

⁶⁷ SZIF [online]. 2000-2014, [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/>>.

- **OSA II – Zlepšování životního prostředí a krajiny**
- Opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy
- Opatření zaměřená na udržitelné využívání lesní půdy

- **OSA III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova**
- Opatření k diverzifikaci hospodářství venkova
- Opatření ke zlepšování kvality života ve venkovských oblastech
- Opatření týkající se vzdělávání a informování hospodářských subjektů, působících v oblastech, na něž se vztahuje osa III⁶⁸

2) Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (dále jen PGRLF)

PGRLF je jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva zemědělství. Jde o jeden z nejefektivnějších nástrojů českého zemědělství působící v rámci tzv. „národní pomoci“. Z hlediska právní formy je PGRLF akciovou společností, ve které 100 % akcií vlastní Česká republika. Práva jediného akcionáře zajišťuje Ministerstvo zemědělství, za které jedná ministr zemědělství. Ve spolupráci s příslušnými organizačními složkami Ministerstva zemědělství PGRLF dokazuje, že lze s nízkými náklady zajišťovat národní programy podpory, které přinášejí konkrétní okamžité efekty v početně významné skupině podnikatelů v zemědělství. Základní kapitál PGRLF činí 500 milionů korun. Prostředky ke svému podnikání získává jednak formou dotace ze státního rozpočtu a jednak z vlastních prostředků. Zisk z hospodaření PGRLF je vytvářen stejně jako u ostatních obchodních společností a je dále využíván na podporu českého zemědělství.

---

⁶⁸ SZIF [online]. 2000-2014, [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/>>.

Vývoj podpor Fondu

Tab. 5: Vývoj podpor Fondu od roku 1994 do roku 2015⁶⁹

Rok	Počet žádostí	Výše podpor (v tis. Kč)	Vydané garance (v tis. Kč)	Přislíbené podpory (v tis. Kč)	Vyplaceno v roce (v tis. Kč)
1994	2 358	6 064 846	1 481 510	1 208 257	286 000
1995	2 704	9 621 610	4 036 085	2 364 368	721 837
1996	3 239	14 270 447	7 833 705	4 142 401	1 818 848
1997	2 375	14 970 650	5 124 512	2 839 912	2 701 982
1998	1 695	8 658 502	2 690 532	1 950 439	2 681 904
1999	1 544	8 891 660	1 257 324	1 387 511	2 208 197
2000	1 399	5 019 410	885 382	751 199	1 605 840
2001	1 660	6 524 093	1 195 139	991 961	1 332 852
2002	1 928	7 438 800	1 386 535	1 010 851	1 226 851
2003	1 710	6 134 422	1 780 054	617 297	963 952
2004	2 424	7 708 409	2 321 127	888 693	880 261
2005	1 857	5 436 370	974 896	628 337	813 584
2006	2 566	6 551 033	1 028 153	712 198	705 238
2007	2 062	5 082 172	315 841	648 697	680 848
2008	2 104	4 743 154	1 500	451 078	576 612

⁶⁹PGRLF, a.s. [online]. 2006, [cit.2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/o-spolecnosti/verejne-dokumenty/hospodareni-fondu/>>.

2009	2 388	6 472 858	611 916	533 859	537 266
2010	2 723	6 911 576	759 374	454 940	519 260
2011	3 142	6 594 774	317 459	554 363	511 014
2012	4 538	8 100 507	0	779 759	575 359
2013	3 182	5 201 902	0	351 147	616 726
2014	3 865	6 435 977	0	481 354	531 374
2015	1 906	4 586 090	21 600	366 178	489 635
celkem	53 369	161 419 264	34 022 644	24 114 798	23 025 440

Perspektivy a cíle

Pro PGRLF budou i nadále nejdůležitější potřeby klientů – českých zemědělců. Proto je vyvíjena veškerá snaha k maximální otevřenosti, informovanosti a individuálnímu přístupu ke každému klientovi. PGRLF bude pokračovat v poskytování podpor ve formě subvence části úroků z úvěrů českým zemědělcům a v poskytování finanční podpory pojištění. Novelou zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, jsou od roku 2008 připraveny podmínky k rozšíření podpor PGLF i do dalších oblastí rozvoje zemědělství a venkova. Hlavním principem a vizí PGRLF zůstává trvalá pomoc zemědělství a venkovu realizovaná v souladu s koncepcí Ministerstva zemědělství. Hlavním rysem PGRLF je pružnost, transparentnost rozhodování, jednoduchost využití ze strany klienta a stabilita.⁷⁰

8.4.4 SAPS – Jednotná platba na plochu

Hlavním cílem jednotné platby je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělci se mohou rozhodnout co chtějí produkovat, přičemž jim bude zaručena

⁷⁰ PGRLF, a.s. [online]. 2006, [cit.2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/php/>>.

stejná výše podpory nezávisle na tom, co produkují. Díky tomu se mohou lépe přizpůsobit poptávce. Konkrétní podmínky poskytnutí podpory v rámci jednotné platby na plochu (SAPS) upravuje nařízení vlády č. 47/2007 Sb. Žádost o poskytnutí podpory SAPS je podávána v rámci jednotné žádosti, a to do 15. května kalendářního roku. Jednou z podmínek pro poskytnutí podpory je dodržení minimální výměry, na kterou může být poskytnuta podpora, která činí v součtu všech půdních bloků/dílů půdních bloků v žádosti o poskytnutí podpory SAPS nejméně 1 ha zemědělské půdy. Dotčené půdní bloky/díly půdních bloků musí být uvedeny v LPIS. Zemědělská půda, na kterou je požadováno poskytnutí finanční podpory, musí být na žadatele vedena v LPIS nejméně od data podání žádosti do 31. srpna kalendářního roku, ve kterém žádá o podporu. Podpora se poskytne na zemědělskou půdu, která je v LPIS vedena jako způsobilá k poskytnutí platby tj. k 30. červnu 2003 byla uchována v dobrém zemědělském stavu.⁷¹

Například v roce 2012 tehdejší ministr zemědělství Petr Bendl schválil balíček opatření, jehož účelem je usnadnit situaci zemědělcům postiženým suchem. Ti mohou počítat s předčasnou výplatou záloh na jednotnou platbu na plochu (SAPS) ve výši 50 procent přiznané platby v celkové částce 9,4 miliard korun.⁷²

Ministr schválil sazbu platby

Ministr zemědělství Miroslav Toman schválil sazbu v rámci jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS) pro rok 2013 ve výši 6068,88 koruny na hektar. SAPS je plně hrazen z evropských peněz. Na tuto platbu bylo pro letošní rok vyčleněno zhruba 21,429 miliardy korun. Čeští zemědělci získají za rok 2013 v rámci SAPS více peněz než v loňském roce, kdy bylo na tuto platbu určeno necelých 19 miliard korun a sazba činila 5387,30 koruny na hektar. Je to proto, že přímé platby pro nové členské státy Evropské unie se od roku 2004 postupně zvyšovaly. Čeští zemědělci v roce 2012 měli nárok na 90 procent z částky, kterou dostávají farmáři ve starých členských zemích, a plného vyrovnání přímých plateb bylo dosaženo v roce 2013. V souladu s evropskou legislativou bude provádět výplatu zálohových plateb ve výši 50 procent. Platby budou následovat ihned po vydání rozhodnutí. Od 1.prosince bude pak fond vydávat

⁷¹Ministerstvo zemědělství [online]. 2009-2015, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby>>.

⁷²MASOPUST Z. SZP – Jednotná platba. Zemědělec - Odborný a stavovský týdeník, číslo 35/2012, 27. srpna 2012, ročník XX. s. 1.

rozhodnutí o doplatku. Konečný termín pro výplatu dotace je 30. června 2014. Jednotná platba na plochu zemědělské půdy je hlavní platbou přímých plateb. Může o ni žádat fyzická nebo právnická osoba obhospodařující zemědělskou půdu, která je uvedena v LPIS.⁷³

Tab. 6: Jednotná platba na plochu 2010 2014⁷⁴

Rok	Počet žádostí	Sazba dotace	Celková výměra
2014	29 897	5 997,23 Kč/ha	3 547 994,15 ha
2013	28 459	6 068,88 Kč/ha	3 530 905,23 ha
2012	27 628	5 387,30 Kč/ha	3 526 475,21 ha
2011	26 866	4 686,50 Kč/ha	3 524 970,07 ha
2010	25 980	4 060,80 Kč/ha	3 520 272,27 ha

8.5 Rozhovory

V práci se zaměřuji především na vývoj SZP, její principy a fungování, její zdroje financování. Společná zemědělská politika od svého začátku do dnešní doby prošla určitými změnami, stejně tak, prošlo i zemědělství určitým vývojem, nejen u nás v České republice, ale i v jiných zemích EU. V kapitole III. se věnuji zemědělství a zemědělskému sektoru, silným a slabým stránkám v zemědělství. V kapitole VIII. zmiňuji dotace a dotační programy. Pro splnění cíle této práce, jsem udělala dva rozhovory.

První rozhovor mi poskytl zemědělec z Jindřichohradecka, který je vlastníkem 80 ha zemědělské půdy a 85 ks dobytka. Z odpovědi na první otázku vyplývá například problém s nedoceněním zemědělské půdy u nás, oproti zde uvedenému Polsku. Tento přístup se začíná lepšit. Češi si začínají uvědomovat její hodnotu. Kdo má možnost,

⁷³ MASOPUST Z. SZP – Jednotná platba. *Zemědělec - Odborný a stavovský týdeník*, číslo 35/2012, 27. srpna 2012, ročník XX. s. 1.

⁷⁴ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, s. 41.

snaží se kupovat zemědělskou půdu s vědomím její ceny. Ve třetí otázce mě zajímala podpora od EU, která se zemědělcům dostává. Z odpovědi je jasné, že EU má velký vliv na udržení kvalitního hospodaření, prostřednictvím poskytování dotací. Tím jsme se dostali k podmínkám poskytování dotací a srovnání jaké je to dnes oproti minulým letům, kdy se mi potvrzuje např., že základní podmínky se až tolik nemění, spíše se zpřísnují pravidla a jejich kontrola.

Druhý rozhovor mi poskytl zemědělec z Novohradska, který vlastní 950 ha půdy a 300 ks dobytka. V tomto rozhovoru mi bylo potvrzeno čerpání dotací z programů, které v práci zmiňuji a to např. Jednotné platby SAPS, dále GREENING a z Programu rozvoje venkova PGRLF.

Na základě získaných rozhovorů, které jsou součástí přílohy, jsem zjistila, že v České republice je nízká výkupní cena zemědělských komodit pro prvovýrobce oproti ostatním státům západní Evropy. Tuto nízkou výkupní cenu velmi ovlivnil uzavřený ruský trh. Dále se shodují, že roste zájem o zemědělskou půdu a tím se zvyšuje její cena. Oba zemědělci se shodují, že podpora od EU je velmi důležitá a významná, protože činí přibližně 25% z jejich celkového příjmu.

8.6 Budoucnost SZP

Společná zemědělská politika EU funguje od roku 1958, ale až v posledních dvou desetiletích se jí podařilo více reformovat. Proces to byl velmi dlouhý, ale nevyhnutelný z důvodu finanční náročnosti a neefektivnosti politiky, jejíž principy se utvářely v poválečném období. SZP pro léta 2014-2020 musela odpovídat nejen potřebám zemědělců, ale bylo nezbytné zaměřit se i na to, jak zemědělská činnost může přispět k péči o životní prostředí a přírodní zdroje. Právě trend péče o životní prostředí se nejvíce projevil v nové reformě SZP, nutno však dodat, že původní reformní návrh Komise byl v oblasti týkající se životního prostředí mnohem přísnější a

až další vyjednávání se zástupci zemědělského sektoru vyústilo ve výslednou *umírněnou* reformu. Do roku 2020 SZP zůstane v podstatě stejná.⁷⁵

Tab. 7: Důležité milníky SZP v letech 2014-2020⁷⁶

2015	První praktická implementace režimu základní platby
2015	Konec mléčných kvót
2016	Konec restriktivních pravidel na výsadbu vinic
2017	Konec cukerných kvót
2018	Konec lhůty pro změnu zápisů oblastí s přírodním omezením
2019	Konec starého režimu přímých plateb pro všechny země

- V budoucnu bude v EU obecně docházet ke snižování přímých plateb, k uvolňování regulace trhů a k posílení podpory rozvoje venkova.
- Větší důraz bude kladen na environmentální aspekty, ochranu životního prostředí a kvalitu potravin.
- Změny, které přináší reformovaná SZP, jsou vhodné zejména pro menší zemědělce, kteří hospodaří ohleduplně k životnímu prostředí.
- SZP postupně upouští od kvót, přičemž velkou a pro ČR také významnou změnou bylo ukončení kvót na mléko a chystaný konec kvót na cukr.
- Postupně by celá SZP měla směřovat k udržitelné produkci a měla by ustupovat od určování plodin, které by zemědělci měli pěstovat.⁷⁷

Společná zemědělská politika se po roce 2020 bude ubírat velmi podobným směrem. Pro zemědělce bude ideální, pokud využijí co nejvíce podpor z rozvoje venkova na ekologizaci svého podniku, protože se tak připraví nejen na čerpání podpor po roce 2017, kdy vstoupí v platnost přísnější požadavky nové SZP, ale i na SZP po

⁷⁵ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, s. 51.

⁷⁶ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, s. 51.

⁷⁷ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, s. 50.

roce 2020. Nynější reforma SZP pro léta 2014-2020 vznikla v klidně době, zemědělci měli relativně vysoké příjmy a samotné zemědělství neprocházelo většími krizemi. Situace dnes tak optimistická není, příjmy zemědělců klesají a ekonomové předpokládají, že se jedná o trend dlouhodobějšího charakteru. Jediná věc na které se dokážou shodnout politici, zemědělci a environmentalisté je, že SZP se vyvinula v nepružnou politiku, která není schopna řádně plnit své primární funkce, produkcí potravin počínaje a ochranou klimatu konče. Celkové vyznění reformy SZP 2014-2020 je takové, že sice k nějakému posunu došlo, ale přesto neplní svůj primární cíl. SZP netvoří vyhovující rámec, ve kterém mohou prospívat jak zemědělci, tak životní prostředí. Budoucnost SZP proto může být komplikovanější, než se na první pohled zdá.⁷⁸

---

⁷⁸ Michalčáková Anna, *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, Praha 2014, S. 52-53.

Závěr

Počátky realizace společné zemědělské politiky zasahují již do konce 50. let 20. století, kdy se zakládající šestice členských států EHS usnesla na přenesení kompetencí v oblasti zemědělství z národní úrovně na úroveň nadnárodní, Římská smlouva (1957) vymezovala základní principy a cíle společné zemědělské politiky a bylo rozhodnuto, že zemědělská politiky ES bude financována ze společných zdrojů.

Koncem 60. let zasáhla evropské zemědělství krize z nadvýroby. Iracionální cenový systém, který byl ve společenství zaveden ve snaze motivovat farmáře k vyšší produkci a výkonům, bylo třeba změnit. Od této doby byla nastíněna řada reforem společné zemědělské politiky. V roce 2003 byla přijata Radou EU nová reforma společné zemědělské politiky, s jejíž realizací započaly členské státy EU v roce 2005. Byl navržen efektivní systém vyplácení přímých plateb na farmu nebo plochu obdělávané půdy namísto dřívějšího vyplácení podpor z objemu produkce. Záměrem je zlikvidovat nadvýrobu a srovnat cenovou úroveň zemědělských výrobků v EU se světovými cenami. Zemědělství patřilo také k nejkontroverznějším oblastem jednání vedených mezi ČR a EU při vyjednávání vstupních podmínek. Přijetí současné zemědělské politiky po vstupu ČR do EU přineslo zemědělcům řadu výhod, ale i zvýšenou náročnost na dodržování ekologických a hygienických norem a předpisů. Jednoznačně byly odstraněny veškeré překážky tarifního charakteru v obchodě s členskými státy EU, což se negativně projevilo v obchodní bilanci ČR, kdy čeští zemědělci nebyli schopni konkurovat producentům z ostatních členských zemí. Za hlavní přínos vstupu ČR do EU v oblasti zemědělské výroby je možno označit příležitost k získání finančních prostředků jak z evropských, tak národních zdrojů. Rovněž zajištění ochrany před nadměrnými dovozy zemědělských komodit pocházejících třetích zemí lze označit za pozitivní opatření z pohledu českých producentů. Realizace společné zemědělské politiky a její současná reforma však nemá dopad jen na české farmáře, ale dotýká se každého obyvatele této země.

Za hlavní přínos vstupu ČR do EU v oblasti zemědělské výroby je možno označit příležitost k získání finančních prostředků jak z evropských, tak národních zdrojů.

Společná zemědělská politika nás zásobuje potravinami a poskytuje nám zdravé, vysoce kvalitní a bezpečné výrobky za přijatelnou a přiměřenou cenu. SZP prošla v průběhu let určitým vývojem, aby vyhověla měnícím se hospodářským podmínkám a požadavkům občanů. Velká většina občanů již tuto politiku podporuje a uznává její značné výhody. Přijetí společné zemědělské politiky v ČR přineslo i rozvoj mimoprodukčních funkcí a rozvoj venkovských oblastí. Důraz je především kladen na ekologii a ekoturistiku. V tomto moderním pojetí plní zemědělský sektor v EU nejen stěžejní úlohu při zajištění výživy obyvatelstva, ale je i zdrojem nových pracovních příležitostí.

Poslední reforma proběhla před koncem roku 2014. Proces reformy se rozběhl v roce 2010, kdy Komise vydala sdělení k budoucí podobě Společné zemědělské politiky. Dohody o nové SZP bylo dosaženo v roce 2013 a poprvé v historii této politiky byl do procesu v pozici spolutvůrce zapojen Evropský parlament, což nařizuje Lisabonská smlouva. Struktura dvou pilířů SZP zůstala zachována, ale jednotlivé pilíře přece jen doznaly značných změn. Druhý pilíř má v letech 2014-2020 sloužit k podpoře prvního pilíře a k dosahování environmentálních a klimatických cílů, čímž by měl být zajištěn integrovaný přístup k zodpovědnému a konkurenceschopnému zemědělství.

Pro zemědělce je velmi důležité znát dění v EU, které se týká jejich podnikání. Znalost nového nastavení SZP umožňuje zemědělcům získat konkurenční výhodu a lépe se přizpůsobit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje:

1. Bašek V. a kolektiv řešitelů ÚZEI, *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské Unie*, 2010. 77 s. ISBN: 978-80-86671-81-9.
2. Bečvářová V., Juřica A., *Koncepce pilířů I a II SZP v dotační politice ČR*, 2008. 71 s. ISBN: 978-80-7375-252-1.
3. Fiala P., Pitrová M., *Evropská unie*, 2009. 803 s. ISBN: 978-80-7325-223-6.
4. Fojtíková L., Lebiezík M., *Společné politiky Evropské Unie – Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*, 2008. 180 s. ISBN: 978-80-7179-939-9.
5. Gola P., *Evropská unie v otázkách a odpovědích*, 2003. 114 s. ISBN: 80-86376-30-3.
6. Humpál J., Foltýn I., Zedníčková I., *Společná zemědělská politika po roce 2013 a možné dopady do českého zemědělství*, 2011. 56 s. ISBN: 978-80-87262-10-8.
7. König P., Lacina L. a kolektiv, *Rozpočet a politiky Evropské Unie*, 2004. 374 s. ISBN: 80-7179-846-0.
8. Lukáš Z., Neumann P., *Společná zemědělská politika EU – Regionální a strukturální politika EU*, 2000. 139 s. ISBN: 80-245-0064-7.
9. Masopust Z., *Agenda 2000*, 1999. 61 s. ISBN: 80-85864-70-3.
10. Michalčáková A., *Společná zemědělská politika EU v letech 2014-2020*, Informační příručka projektu AGRI ČR, 2014. 55 s.
11. Neumann P., *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*, 2004. 65 s. ISBN: 80-245-0814-1.
12. Pilný J., *Veřejné finance*, 2007. 226 s. ISBN: 978-80-7194-963-3.
13. Tichý L., *Smlouva o Evropské unii*, 1994. 243 s. ISBN: 80-85865-02-5. s. 243.
14. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha: Profi Press, s.r.o., 2013, č. 43. ISSN: 1211-3816.
15. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha: Profi Press, s.r.o., 2013, č. 13. ISSN: 1211-3816.

16. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha: Profi Press, s.r.o., 2013, č. 16. ISSN: 1211-3816.
17. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha: Profi Press, s.r.o., 2013, č. 9. ISSN: 1211-3816.
18. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha :Profi Press, s.r.o., 2012, č. 35. ISSN: 1211-3816.
19. *Zemědělec – Odborný a stavovský týdeník*. Praha: Profi Press, s.r.o., 2013, č. 36. ISSN: 1211-3816.

Elektronické zdroje:

1. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/>>.
2. Agrární komora České republiky [online]. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.apic-ak.cz/data_ak/15/k/Stat/SPZ150401.pdf>.
3. Evropská unie [online]. 2014, [cit. 2014-04-24]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/sicco_mansholt_cs.pdf>.
4. *Ministerstvo zemědělství* [online] 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/>>.
5. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online] 2014, [cit. 2014-04-24]. Dostupné z WWW:<<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/ISPA>>.
6. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW:<http://www.eagri.cz/public/web/mze/file/148923/Zprava_A._Desse.pdf>.
7. Evropská rada [online]. 20. 4. 2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <[http:// http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/](http://http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/)>.
8. *Ministerstvo zemědělství* [online] 2009-2015, [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/podminky-tzv-aktivniho-zemedelce-a.html>>.

9. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009-2013, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/farmer/registr-prijemcu-dotaci>>.
10. SZIF [online]. 2000-2014, [cit. 2014-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/>>.
11. PGRLF, a.s. [online]. 2006, [cit.2016-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/o-spolecnosti/verejne-dokumenty/hospodareni-fondu/>>.
12. PGRLF, a.s. [online]. 2006, [cit.2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/php/>>.
13. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2009-2015, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby>>.

SEZNAM PŘÍLOH

I. Řízený rozhovor

1. Porovnání zemědělství u nás a v ostatních zemích např. v .....? (Doplňte zem s jakou máte zkušenost v rámci EU)

Porovnání ČR - Rakousko

Zemědělství v ČR a Rakousku se liší zejména velikostí farem. V ČR běžná farma obhospodařuje několik set hektarů zemědělské půdy, kdežto v Rakousku pouze několik jednotek, podobné je to i s počtem kusů hovězího dobytka. V Rakousku je mnohem větší počet menších farem, které hospodaří na svých vlastních pozemcích, toto se projevuje i na vztahu k půdě, zejména na tom, že se zde obdělává i hůře přístupná a méně úrodná půda, jako např. svahy v horských oblastech, a nevyskytuje se zde téměř žádná půda ladem, tak jako v ČR. V ČR menší farmy mohou jen stěží fungovat, zejména kvůli menším výkupním cenám komodit (zejména masa, mléka a obilnin), celkovému odbytu již zmiňovaných komodit a menším platbám celkových dotací.

2. Současné problémy v zemědělství?

Pro prvovýrobce hlavně nízké výkupní ceny všech komodit (maso, mléko, obilniny, vejce,...) a rostoucí zájem o půdu, tedy i rostoucí cena půdy, vedou ke značné závislosti na dotačních platbách. V této souvislosti se také stále zvyšuje administrativa spojená se zemědělskou prvovýrobou.

Dalším problémem je odbyt komodit do zahraničních států – v současné době především uzavřený Ruský trh.

3. Podpora od EU?

Podpora od EU je značná a čeští zemědělci jsou na ni ekonomicky závislí.

Díky dotacím dokáže EU určitým způsobem regulovat hospodaření, zajistit tak správnou hospodářskou praxi a tím udržet půdu v dobrém stavu i pro příští generace.

4. V rámci jakého programu čerpáte dotace?

Jednotné platby: SAPS + PVP, GREENING, dobrovolná platba vázaná na produkci.

Program rozvoje venkova

PGRLF

A další vypisované programy dle potřeby.

5. Kolik % činí dotace z Vašeho celkového příjmu?

Přibližně 25%.

6. Jaké jsou podmínky pro dostání dotace?

Podmínky pro získání dotace jsou různé pro různé dotační programy.

Zjednodušeně řečeno, pro platbu SAPS stačí vlastnit, nebo mít pronajatou půdu, být zaregistrovaný v zemědělském systému LPIS, podat jednotnou žádost na SZIF a poté už jen dodržovat podmínky pro získání této dotace.

7. Srovnání čerpání dotací dnes a v uplynulých letech?

Čerpání dotací je více administrativně náročné a je kladeno více náročnějších podmínek pro získání dotace.

1. Porovnání zemědělství u nás a v ostatních zemích např. v .....? (Doplňte zem s jakou máte zkušenost v rámci EU)

Každá z okolních zemí je něčím specifická, geografickým rozložením, historickým přístupem k zemědělství atd.

Česká republika – do první poloviny 19. století se zemědělství v Evropě vyvíjelo podobným směrem. Hospodařilo se podle přírodních podmínek, před nástupem průmyslu byl vlastně každý zemědělec. Každá rodina vlastnila historicky půdu.

V období komunismu došlo k změně přístupu k zemědělství, díky politickému rozhodnutí a na sjednocování do tzv. JZD a tím se hospodaření odcizilo od lidí, kteří ztratili vztah k půdě a její hodnotě. Tento stav trval až do začátku 21. století kdy až za posledních 5 let si lidé začínají uvědomovat hodnotu půdy a její tržní cena se dorovnává okolním zemím.

ČR: Velké zemědělské podniky (pozůstatek JZD, většinou nájemci půdy). Ne příliš vysoký podíl vlastníků půdy kteří na ní i hospodaří. Společnosti skupující půdu za účelem obchodu, kteří jí obhospodařují přes dceřiné firmy. Společnost postupně vrací dobré jméno zemědělství a vztah k půdě.

Polsko: 3/4 obyvatel pracuje v zemědělství. Podobné geografické podmínky jako u nás. Velké společenské a politické postavení zemědělce ve státě. Velký vztah k půdě. Generační dědění půdy.

2. Současné problémy v zemědělství?

Zemědělství je závislé na prodeji komodit hlavně obilí a maso.

Obilí. Trvanlivé, ale velké objemy, které se prodávají v dopravě na velké vzdálenosti. Nejlepší trh střední Evropa kde je doprava silniční a přímořské státy Evropy kde je doprava lodní. Současný problém na trhu s obilím jsou válečné nepokoje v Severní Africe (nekupují obilí ale zbraně) a uzavřený trh z Ruskem, které odebíralo nemalé množství zemědělské výroby z Evropy.

Maso. Rychle se kazí, doprava musí být rychlá takže doprava hlavně po Evropě. Tady je hlavní problém uzavřený trh z Ruskem.

Shrnuto: Jak obilí tak maso a další živočišné produkty vyrábíme díky intenzivnímu zemědělství v Evropském přebytku proto je největší problém „dostat je na nejbližší trhy s nedostatkem tohoto zboží a to je hlavně Rusko a bývalé země SSSR a Afrika kteří mají nedostatek potravin z důvodu nepříznivých podmínek na výrobu potravin. Díky současné situaci Ruské politice a nepokojům v Africe je komodit přebytek a cena klesá stejně jako zisky zemědělských prvovýrobců.

3. Podpora od EU?

Společná politika EU usiluje o udržení kvalitního hospodaření v rámci Evropy, proto podporuje dotacemi odvětví zemědělství, které by jinak díky tržnímu hospodářství zaniklo. Další související část je ochrana přírody na kterou má zemědělství zásadní vliv a díky dotacím nedochází ve vybraných částech k intenzivnímu hospodaření a krajina je udržovaná díky dotační podpoře ve vhodném stavu.

4. V rámci jakého programu čerpáte dotace?

Základní platba je na:

Plochu půdy, dále se dělí na podkategorie, které jsou jinak oceňované a to místo pozemku druh plodiny atd.

Kus hospodářského zvířete (tzv. VDJ) kde se dělí na konkrétní druh zvířete

Další jsou aktuálně vypisované dotace různého druhu na druhy zemědělské činnosti, které jsou aktuálně nějak zajímavé nebo je třeba nějak řešit díky ,tržní, přírodní ,politické,generační nebo hospodářské situaci.

5. Kolik % činí dotace z Vašeho celkového příjmu?

Cca 15-20%

6. Jaké jsou podmínky pro dostání dotace?

Základní dotace plocha/kus hospodářského zvířete se výrazně nemění podmínky. Vlastnit nebo mít v nájmu pozemek nebo zvíře. Ale ostatní už je složitější na dodržování pravidel protože se jedná většinou na konkrétní činnosti nebo věci kde jsou daná jasná pravidla a chodí kontroly o dodržování jich.

7. Srovnání čerpání dotací dnes a v uplynulých letech?

Vyplácení dotací je podmíněno dodržováním čím dál většího počtu podmínek.

SEZNAM ZKRATEK

EAGGF (z anglického *European Agricultural Guidance and Guarantee Fund*) – Evropský zemědělský garanční a orientační fond

EAGF (z anglického *European Agricultural Guarantee Fund*) – Evropský zemědělský záruční fond

EAFRD (z anglického *European Agricultural Fund for Rural Development*) – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EFF (z anglického *European Fisheries Fund*) Evropský rybářský fond

EHS Evropské hospodářské společenství

ES Evropské společenství

EUR euro společná měna Evropské měnové unie, platnost od 1. 1. 1999

EZZF Evropský zemědělský záruční fond

HDP hrubý domácí produkt

HNP hrubý národní produkt

ISPA (z anglického *Instrument for Structural Policies Pre-accession*) - Nástroj předvstupních strukturálních politik

Mze Ministerstvo zemědělství

MAS místní akční skupina

OP operační program

PGRLF Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

PRV Program rozvoje venkova

SAPARD (z anglického *Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) – Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova

SAPS (z anglického *Single Area Payment Scheme*) Jednotná platba na plochu

SZIF Státní zemědělský intervenční fond

SZP Společná zemědělská politika

VDJ Velká dobytčí jednotka

WTO (z anglického *World Trade Organization*) – Světová obchodní organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Tabulky

Tab. 1: Stavby hospodářských zvířat v Jihočeském kraji (1. dubna 2012 až 2013)

Tab. 2: Stavby hospodářských zvířat v Jihočeském kraji (1. dubna 2014 a 1. dubna 2015)

Tab. 3: Návrh rozpočtu Komise EU pro období 2014 – 2020

Tab. 4: Sdělení komise – „Budoucnost SZP do roku 2020“

Tab.5 : Vývoj podpor Fondu od roku 1994 do roku 2015

Tab. 6: Jednotná platba na plochu 2010 2014

Tab. 7: Důležité milníky SZP v letech 2014-2020